NEW YORK TIMES BESTSELLER

"BU KİTABI KIZLARINIZA MUTLAKA OKUTUN."
OPRAH WINFREY

KIZIMA MEKTUPLAR

MAYA ANGELOU

2. BASKI

Profil

KIZIMA
MEKTUPLAR
Maya Angelou

YAZAR HAKKINDA

Bir şair, yazar, oyuncu, öğretmen ve direktör olan MAYA ANGELOU Arkansas, Stamps'te büyüdükten sonra San Francisco'ya taşındı. *I Know Why the Caged Bird Sings* ile başlayan çok satan otobiyografilerine ek olarak, *Hallelujah! The Welcome Table* adlı bir yemek kitabı ve içlerinde *I Shall Not Be Moved* ve *Shaker, Why Don't You Sing?* adlı kitapları da bulunan beş şiir derlemesi yazdı.

Çeviri: Zeynep Ertan

PROFİL

© Maya Angelou, 2008
© Profil Yayıncılık

Yazarı / Maya Angelou
Kitabın Adı / Kızıma Mektuplar
Orijinal Adı / Letter to My Daughter

Genel Koordinatör / Münir Üstün
Genel Yayın Yönetmeni / Cem Küçük
Çeviri / Zeynep Ertan
Kapak Tasarım / Yunus Karaaslan
İç Tasarım / Adem Şenel
Baskı-Cilt / Kitap Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. No:123 Kat:1 Topkapı/İstanbul
Tel: 0212 482 99 10 Sertifika No:16053

1. BASKI NİSAN 2009
2. BASKI HAZİRAN 2014

978-975-996-207-4

Kültür Bakanlığı Yayıncılık Sertifika No: 12391

PROFİL: 143
EDEBİYAT : 25

PROFİL YAYINCILIK
Çatalçeşme Sk. No: 52 Meriçli Apt. K.3
Cağaloğlu - İSTANBUL
www.profilkitap.com / bilgi@profilkitap.com
Tel. 0212. 514 45 11 Faks. 0212. 514 45 12

Profil Yayıncılık Maviağaç Kültür Sanat Yayıncılık Tic.Ltd.Şti markasıdır.

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları Anatolialit Agency aracılığıyla Profil Yayıncılık'a aittir. Yayıncının izni olmadan herhangi bir formda yayınlanamaz, kopyalanamaz ve çoğaltılamaz. Ancak kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

Kızıma Mektuplar *7*
Yuva *13*
Filantropi *19*
Vahiy *25*
Doğum *31*
Kaza, Tesadüf, Kabul Edilen Dua *37*
Doğruyu Söylemek *45*
Kabalık *49*
Şiddet *53*
Annemin Öngörüsü *59*
Fas *65*
Porgy ve Bess *71*
Bob ve Decca *79*
Celia Cruz *87*
Fannie Lou Hamer *91*
Senegal *97*
Ölümsüz Beyaz Perde *103*
Kendini Korurken *107*
Bayan Coretta Scott King *113*
Taziye *117*
Tevazu Vadisinde *121*
Ulusal Ruh *131*
Güneyli Köklere Çağrı *135*
Ayakta Kalmak *141*
Yaşlı Âşıklara Selamlar *147*
Mezuniyet Konuşması *151*
Şiir *159*
Mt. Zion *167*
İnancını Koru *171*

KIZIMA MEKTUPLAR

Sevgili Kızım,

Bu mektubu bir düzene sokmak çok uzun zamanımı aldı. Tüm bu zaman boyunca, öğrendiklerimi ve bunları hangi koşullar altında öğrendiğimi sana anlatmak istediğimi hep biliyordum.

Uzun bir yaşamım oldu ve hayatın onun tadını çıkaranları sevdiğine inandığım için, pek çok şeyi denedim, bazen titreyerek ama yine de cesaretle. Burada sadece faydalı bulduğum olaylara ve derslere yer verdim. Çözümleri nasıl kullandığımı sana anlatmadım, çünkü sen zeki, yaratıcı ve beceriklisin; onları uygun gördüğün şekilde kullanacağını biliyorum.

Bu kitapta büyümeye dair hikâyeler, beklenmedik olaylar, birkaç şiir, seni güldürecek birkaç eğlenceli ve birkaç da düşündürücü hikâye bulacaksın.

Hayatımda bana karşı iyi niyetli, bana değerli dersler öğreten insanlar olduğu gibi dünyamın toz pembe olmadığını bildiren kötü niyetli insanlar da oldu.

Şimdiye kadar pek çok hata yaptım ve şüphesiz ölmeden önce birçok hata daha yapacağım. Acıyı gördüğümde, beceriksizliğimin öfkeye yol açtığını anladığımda, sorumluluğumu kabul edip önce kendimi affetmeyi, sonra da düşüncesizliğimin zarar verdiği herkesten özür dilemeyi öğrendim. Geçmişi yaşanmamış kılamayacağıma göre ve pişmanlıktan başka elimde Tanrı'ya sunabileceğim bir şey olmadığı için içten özürlerimin kabul edilmiş olmasını umuyorum.

Başına gelen bütün olayları kontrol edemeyebilirsin, ancak bunların senden bir şeyler almasına engel olmayı seçebilirsin. Birinin bulutundaki gökkuşağı olmaya çalış. Şikâyet etme. Hoşlanmadığın şeyleri değiştirmek için her türlü çabayı göster. Eğer bir değişiklik yapamıyorsan, düşünce şeklini değiştir. Yeni bir çözüm bulabilirsin.

Asla sızlanma. Sızlanmak, bir zalime etrafta bir kurban olduğunu haber verir.

Ölmeden önce insanlık adına muhteşem bir şey yapmak için elinden geleni yap.

Ben bir çocuk doğurdum, bir oğlan ama binlerce kızım var. İçinizde Siyah, Beyaz, Yahudi, Müslüman, Asyalı, İspanyol, Kızılderili ve Aleutlar* var. Kiminiz şişman, kiminiz zayıf ve güzel ya da çirkin, eşcinsel ya da değil, eğitimli ya da okumamışsınız ve ben hepinize sesleniyorum. İşte size sunduklarım.

* Aleut Adaları'nda ve Alaska'nın bir bölümünde yaşayan halk.

KIZIMA
MEKTUPLAR

1

Yuva

St. Louis, Missouri'de doğduktan sonra üç yaşımdan itibaren Stamps, Arkansas'ta babaannem Annie Henderson ve amcam Willie ve tek kardeşim Bailey ile birlikte yaşadım.

On üç yaşımda San Francisco'daki annemin yanına gittim. Daha sonra New York City'de okudum. Yıllar içinde de Paris'te, Kahire'de, Batı Afrika'da ve Amerika'nın dört bir yanında yaşadım.

Bunlar gerçek ama gerçekler, bir çocuk için, ezberlenecek sözlerden daha fazla bir şey ifade etmez: "Benim adım Johnny Thomas. 220 Center Street'te oturuyorum." Bunlar bir çocuğun gerçekleriyle çok da ilgisi olmayan gerçeklerdir.

Gerçekte büyümüş olduğum Stamps'teki dünyam, bir teslimiyet durumuna karşı süregelen bir mücadeleydi. Öncelikle her gün gördüğüm, hepsi siyah ve çok, çok büyük yetişkin insanlara karşı teslimiyet. Sonra da nadiren gördüğüm beyazların siyahlardan üstün olduğu fikrine karşı teslimiyet.

Nedenini tam olarak bilemesem de, belki ağabeyimden başka kimsenin benden üstün olduğuna inanmıyordum. Akıllı olduğumu biliyordum ama Bailey'nin daha akıllı olduğunu da

biliyordum, bu da belki bana sık sık bunu hatırlattığı ve hatta belki de dünyadaki en akıllı insan olduğunu iddia ettiği içindi. Bu kanıya dokuz yaşındayken varmıştı.

Genel olarak güney ve özel olarak da Stamps, Arkansas, kocaman yetişkin siyahları bile psikolojik olarak cüceleştirmek konusunda yüzlerce yıllık deneyime sahipti. Zavallı, beyaz çocuklar, saygın ve yaşlı siyahlara ilk isimleri ya da akıllarına gelen herhangi bir isimle hitap etme hakkına sahipti.

Thomas Wolfe'un Amerika'nın büyük romanının başlığında yazdığı gibi "yuvana dönemezsin". Kitabı sevmeme rağmen başlığına katılmıyorum. Ben bir insanın yuvasını asla terk edemeyeceğini düşünüyorum. İnsanın yuvasının gölgelerini, hayallerini, korkularını ve ejderlerini teninin altında, gözlerinin bir köşesinde ve muhtemelen kulak memelerinin kıkırdağında taşıdıklarına inanıyorum.

Yuva denen şey, bir çocuğun yaşayan tek gerçek sakini olduğu gençlik bölgesidir. Anne-babalar, kardeşler ve komşular gelip giden ve bölgedeki tek hak sahibi vatandaş olan çocuğun içinde ve etrafında akıl sır ermez tuhaf şeyler yapan hayaletlerdir.

Coğrafya, aslında, çocuk gözlemci için fazla bir anlam taşımaz. Eğer çocuk Güneybatı'da büyüdüyse, çöl ve açık gökyüzü onun için doğaldır. Asansörleri, metro gürültüsü ve milyonlarca insanıyla New York ve palmiye ağaçları, güneşi ve sahilleriyle Güneydoğu Florida, bu bölgedeki çocuklar için dış dünyanın hep böyle olduğu ve her zaman da böyle olacağını anlamına gelir. Çocuk bu çevreyi kontrol edemeyeceği için, sadece kendisinin yaşadığı ve başka kimsenin giremeyeceği kendine ait bir yer, bir bölge bulmak zorundadır.

Çoğu insanın büyümediğine inanıyorum. Park yerleri buluyor ve kredi kartlarımızın borcunu ödüyoruz. Evleniyor ve ço-

cuk yapmaya kalkışıyoruz ve buna büyümek diyoruz. Bence asıl yaptığımız şey yaşlanmak. Yılların birikimini bedenlerimizde ve yüzlerimizde taşıyoruz ama genellikle kendi benliklerimiz, içimizdeki çocuk, hâlâ bir manolya kadar masum ve utangaç.

Çok bilgili ve kültürlü davranışlar sergileyebiliriz, ama ben inanıyorum ki kendimizi en çok, kendi içimize girdiğimiz ve ait olduğumuz bir yeri, belki de gerçekten ait olduğumuz tek yeri, yuvamızı bulduğumuz zaman güvende hissediyoruz.

2

Filantropi

Doğuştan eli açık bir kimseye bağış yapmaktan bahsetmek, zaten kendini adamış bir kilise korosuna tutkuyla vaaz veren bir vaizi hatırlatır bana. Yine de bundan bahsedeceğim, çünkü ara sıra da olsa, koronun bu adanmışlık için yüceltilmeye ve teşekkür edilmeye ihtiyaç duyduğunu biliyorum. O seslerin tekrar tekrar, hatta daha da yüce duygularla ilahi söylemesi için yüreklendirilmesi gerekir bazen.

Amerikan Kanser Derneği, Kızıl Haç, Kurtuluş Ordusu, Goodwill (İyi Niyet), Orak Hücre Anemisi, Amerikan Yahudi Derneği, NAACP ve Kent Birliği gibi topluluklar Amerikalı bağışçılar sayesinde ayakta kalıyor. Bu listeyi kilise vakıfları, sinagog programları, Müslüman İbadet dernekleri, Budist tapınakları, gruplar, şehir ve sosyal kulüplerle uzatmak da mümkün. Ama paranın büyük bölümü filantropistlerden geliyor.

Filantropi sözcüğü, iki Yunan sözcük olan *philo*-sever ve *antro*-insanlık'tan gelir. Yani filantropistler, insanlığı sevenlerdir. İnsanların içinde çalışması ve oynaması için görkemli binalar yaparlar. Topluma daha fazla sağlık ve eğitim sunan kuruluşları desteklemek için büyük miktarlarda paralar verirler. Sanatın önde gelen hamileridirler.

Filantropinin telaffuz edilmesi ile yüzlerde oluşturduğu gülümsemenin ardından cömert ama kimliği belirsiz bir kaynaktan alman beklenmedik bir hazinenin heyecanı gelir.

Kendilerini filantropist olarak görmek isteyecek kimseler vardır. Filantropistler genellikle komiteler ve vekiller tarafından temsil edilir. Cömertliklerinin ulaştığı kimselerle bağlantıları yoktur. Ben o topluluktan biri değilim. Kendimi hayırsever olarak görmeyi tercih ediyorum. Hayırseverlerin söylediği aslında şudur: "Görünüşe göre ben ihtiyaç duyduğumdan fazlasına sahibim ve sen de ihtiyaç duyduğundan daha azına sahipsin. Ben kendimdeki fazlalıkları seninle paylaşmak istiyorum." Bendeki fazlalıklar maddi, para veya eşya gibi bir şeyse tamam ve değilse de sorun yok, çünkü tek bir mimik ya da sözcüklerle hayırseverlik yapmanın da büyük bir keyif getirebileceğini ve incinen duyguları onarabileceğini öğrendim.

Beni büyüten babaannemin üzerimde, dünyaya ve dünya içinde kendimi koyduğum yere bakış açımla ilgili kayda değer etkisi olmuştur. O benim için asaletin resmiydi. Yumuşak bir tonda konuşur ve yavaş yavaş yürürken ellerini arkasında birbirine kenetlerdi. Onu o kadar iyi taklit ederdim ki, komşular bana onun gölgesi olduğumu söylerlerdi.

"Henderson kardeş, bakıyorum da gölgen yine arkanda."

Babaannem de bana bakar ve gülümserdi. "Sanırım haklısın. Ben durunca, o da duruyor. Ben yürüdüğümde, o da yürüyor."

On üç yaşıma geldiğimde, babaannem beni Kaliforniya'ya, annemin yanma götürüp hemen Arkansas'a döndü. Kaliforniya'daki ev, Arkansas'ta büyüdüğüm küçük yuvamızdan dünyalar kadar uzaktı. Annem düz saçını şık bir kesimle kestirmişti. Babaannem kadınların saçlarını kıvırcık yapmalarını onayla-

mazdı, ben de o yüzden örgülü doğal saçlarımla büyümüştüm. Babaannem radyoyu haberleri, ilahileri, *Gang Busters* ve *The Lone Ranger*'ı dinlemek için açardı. Kaliforniya'da ise annem ruj sürüyor ve bir pikaptan yüksek sesle blues ve jazz dinliyordu. Evi sürekli olarak gülen ve yüksek sesle konuşan insanlarla doluydu. Kesinlikle buraya ait değildim. Bu dünyevi atmosferde ellerim arkada kenetlenmiş, saçlarım sıkıca örülmüş şekilde bir Hristiyan ilahisi mırıldanarak yürüyordum.

Annem beni iki hafta kadar izledi. Ardından, daha sonra "aile içi konuşma" olduğunu öğreneceğim bir konuşma yaşadık.

Bana şöyle dedi: "Maya, babaanneme benzemediğim için beni onaylamıyorsun. Bu doğru. Benzemiyorum. Ama ben senin annenim ve hayatımın bir kısmını sana güzel kıyafetler almak ve yemek hazırlamak ve başının üzerindeki bu çatıyı korumak için harcıyorum. Okula gittiğin zaman, öğretmenin sana gülümseyecek ve sen de ona gülümseyeceksin. Hiç tanımadığın öğrenciler bile gülümseyecek ve sen de onlara karşılık vereceksin. Ama diğer yandan ben senin annenim. Senden yapmanı istediğim şeyi söylüyorum sana. Eğer yüzünde zorla da olsa yabancılar için bir gülümsemeye yer açabiliyorsan, bunu benim için de yap. Bundan mutlu olacağıma söz veriyorum."

Elini yanağıma koyup gülümsedi. "Hadi bebeğim. Annen için gülümse. Hadi."

Yüzünü komik bir şekle soktu ve kendime engel olamayıp gülümsedim. Beni dudaklarımdan öpüp ağlamaya başladı.

"Gülümsediğini ilk defa görüyorum. Çok güzel gülümsüyorsun. Annesinin güzel kızı gülümseyebiliyor."

Daha önce bana hiç güzel diyen olmamıştı ve hatırladığım kadarıyla hiç kimse bana kızım dememişti.

O gün öğrendim ki, bir başkasına sadece gülümseyerek de cömertlik yapabilirdim. Sonraki yıllar bana, ince bir sözcüğün, bir destek oyunun da cömert bir hediye olabileceğini öğretti. Biraz ileriye kayarak bir başkasına daha yer açabilirim. Memnun edecekse müziğin sesini açabilir, rahatsız ediyorsa da kısabilirim.

Hiçbir zaman bir filantropist olarak tanınmayabilirim, ama kesinlikle insanlığı seviyorum ve kaynaklarımı sakınmadan paylaşabilirim.

Kendimi hayırsever olarak tanımlamaktan mutluluk duyuyorum.

3

Vahiy

Vahiy'de bahsedilen günler gelmişti sanırım. Vahiy kitabını yazan Yuhanna'nın kehanette bulunduğu günler. Trenler kara göbeğinin üzerinde aşağı yukarı gümbürdedikçe yeryüzü sallanıyordu. Özer arabalar, taksiler, otobüsler, trenler, nakliye kamyonları, çimento karıştırıcılar, nakliye araçları, bisikletler ve patenler gökyüzünü korna sesleri, düdük sesleri, gümbürtüler, pat küt sesleri, çığlıklar ve ıslıklarla, gökyüzü kötü bir salça gibi kalın ve topak topak görünene kadar doldurmuştu.

Her yerden, her dilden insanlar, dünyanın sonunu ve başlangıcını izlemek için gelmişlerdi şehre.

O günün korkunçluğunu unutmak istiyordum, o yüzden de Fillmore Street'teki 5 & Dime'a gittim. Burası hayallerin plastik standlarda asılı olduğu çok geniş bir dükkândı. Koridorlarını binlerce defa arşınladım. İnsanı baştan çıkaran büyüsünün farkındaydım. Sahte meme uçlarıyla naylon kombinezonlardan rujların ve tırnak cilalarının bir gökkuşağı ağacından düşmüşçesine pembe, kırmızı, yeşil ve mavi olduğu kozmetik tezgâhına kadar her köşesi baştan çıkarıcıydı.

Ben on altı yaşımda ve bir gün doğuşu kadar taptazeyken şehir böyleydi.

O gün o kadar önemliydi ki, güçlükle nefes alıyordum.

Yan sokakta yaşayan bir çocuk bana birlikte olmayı teklif edip duruyordu. Aylardır reddediyordum. Erkek arkadaşım değildi. Flört bile etmiyorduk.

Vücudumun bana ihanet ettiğini fark ettiğim günlerdi. Sesim derinden ve boğuk çıkıyor, aynadaki çıplak görüntümse bir gün kadınsı ve kıvrımlı olacağına dair hiçbir ipucu vermiyordu.

Boyum bir seksen olmuştu ve hiç göğsüm yoktu. Eğer seks yaparsam inatçı bedenimin büyüyüp gerektiği gibi hareket edeceğini düşünüyordum.

O sabah çocuk beni aradı ve ben de evet dedim. Bana bir adres verdi ve saat sekizde orada olacağını söyledi. Yine evet, dedim.

Bir arkadaşı daireyi ona ödünç vermişti. Kapıda onu gördüğüm anda yanlış bir seçim yaptığımı anlamıştım. Söylenen hiçbir sevgi sözcüğü, paylaşılan hiçbir kucaklaşma yaşanmadı.

Beni bir yatak odasına götürdü, ikimiz de soyunduk. Bu beceriksiz birleşme on beş dakika sürdü; sonrasında üzerimi giyinmiş bir şekilde kapıdaydım.

Birbirimize veda edip etmediğimizi bile hatırlamıyorum.

Sokaktan aşağıya yürüdüğümü ve o sırada hepsi bu muydu diyerek dinlendirici bir banyoya ne kadar ihtiyacım olduğunu düşündüğümü anımsıyorum. Banyomu yaptım ve hepsinin bu olmadığını anladım.

Dokuz ay sonra, çok tatlı bir oğlum oldu. Oğlumun doğumu, hayatımı sürdürmem için gerekli cesareti verdi bana.

Oğlumu, ona sahip olmaya çalışmadan sevmeyi ve ona kendi kendine öğrenmeyi öğretmeyi öğrendim.

Bugün, kırk yıldan fazla bir zaman sonra, ona bakıp ne kadar muhteşem bir insan, sevgi dolu bir koca ve baba, iyi bir şair ve iyi bir romancı, sorumluluk sahibi bir vatandaş ve dünyanın en harika oğlu olduğunu gördüğümde, onu bana verdiği için Yaratana şükrediyorum. Vahiy benim için o gün, onca zaman önce, hayatımın en önemli günü oldu - Tanrı'ya şükür!

4

Doğum

Kardeşim Bailey, hamileliğimi annemden saklamamı söyledi. Annemin beni okuldan alacağını söylüyordu. Mezun olmama çok az kalmıştı. Bailey, annemin kocasıyla birlikte Nome, Alaska'da işlettikleri gece kulübünden annem San Francisco'ya dönmeden önce lise diplomamı almam gerektiğinde ısrar ediyordu.

Diplomamı aynı zamanda üvey babamın da doğumgünü olan VJ Günü'nde* aldım. O sabah omzumu sıvazlayıp, "Gittikçe büyüyor ve hoş bir bayan oluyorsun," dedi. Kendi kendime şöyle dedim: öyle olmalı, çünkü sekiz ay ve bir haftalık hamileyim.

Üvey babamın doğumgününü, benim mezuniyetimi ve ulusal bir zaferi kutladığımız doyurucu bir akşam yemeğinden sonra, yastığına üzerinde şunlar yazılı bir not bıraktım: "Baba, ailemize utanç getirdiğim için üzgünüm ama hamile olduğumu söylemek zorundayım." O gece hiç uyumadım.

Babamın sabah saat 3:00 gibi odasına girdiğini duydum. Anında kapıma gelmeyince, acaba notu görmedi ya da okumadı mı diye düşünmeye başladım. O gece bana uyku yoktu.

---

* Ç. N.: VJ Günü, İkinci Dünya Savaşı'nda Birleşmiş Milletler'in Japonya'da zafer günü anlamına gelmektedir.

Sabah saat 8:30'da kapımda bana sesleniyordu.

Şöyle dedi: "Bebeğim, aşağı gel ve beraber kahve içelim, bu arada – notunu aldım."

Yürürken çıkan ayak sesleri benim kalbimin sesini bastıramıyordu. Aşağıya indiğimde bana masada, "Anneni arayacağım. Kaç aylık?" dedi.

"Üç haftam var."

Gülümsedi. "Eminim annen yarın burada olur."

Gergin ya da korkmuş sözcükleri o an hissetiklerimi anlatmaya hiçbir şekilde yetmez.

Akşam hava kararmadan benim küçük, güzel annem eve gelmişti. Yanağımdan öptükten sonra bana baktı ve, "Üç haftalıktan daha fazlaymış gibi görünüyorsun," dedi.

"Hayır efendim, sekiz ay ve bir haftalık hamileyim."

"Babası kim?" diye sordu. Ona söyledim.

"Onu seviyor musun?" diye sordu.

"Hayır," dedim.

"O seni seviyor mu?"

"Hayır, seks yaptığım tek kişi o ve sadece bir kez birlikte olduk," dedim.

"Üç hayatı mahvetmenin bir anlamı yok; ailemizin mükemmel bir bebeği olacak," dedi annem.

Eğitimli bir hemşireydi, o yüzden doğum sancılarım başladığında beni tıraş edip pudraladıktan sonra hastaneye götürdü. Doktor henüz gelmemişti. Annem kendini oradaki hemşirelere tanıttıktan sonra bir hemşire olarak kendisinin de doğuma yardımcı olacağını söyledi.

Doğum masasına benimle birlikte çıktı ve bacaklarımı dizlerimden büktü. Omzunu dizime dayayarak bana terbiyesiz hikâyeler anlatmaya başladı. Sancılar başladığında hikâyelerin en komik kısmını anlatıyor ve ben gülerken, "Ikın," diyordu.

Bebek gelmeye başladığında, benim küçük annem masadan atladı ve bebek görünmeye başladığında, "İşte geliyor, siyah saçları var," diye bağırdı. Acaba saçlarının ne renk olabileceğini düşünüyordu, diye geçirdim aklımdan.

Bebek doğduğunda, annem onu tuttu. O ve diğer hemşireler bebeği yıkayıp bir battaniyeye sardılar ve annem onu bana getirdi. "İşte bebeğim, işte senin muhteşem bebeğin."

Babamın söylediğine göre annem eve döndüğünde beşiz doğurmuşçasına yorgun görünüyordu.

Torunuyla ve benimle o kadar gurur duyuyordu ki, korkusuz, üzerine titreyen ve muhteşem bir büyükannenin başında olduğu fedakâr bir ailesi olan bir çocuk dünyaya getirdiğim için bir an bile pişman olmadım. Ben de kendimle gurur duyuyordum.

5

Kaza, Tesadüf, Kabul Edilen Dua

İsmi Mark'tı. Uzun boylu ve yapılıydı. Eğer çekicilik atlarla kıyaslanacak olursa, tüm Kanada Kraliyet Atlı Polis topluluğunun yerine geçebilirdi. Mark, Joe Louis'yi örnek alıyordu. Doğup büyüdüğü yer olan Teksas'tan ayrılarak Detroit'te iş bulmuştu. Orada bir antrenör bulacak kadar para kazanmayı ve profesyonel bir boksör olmayı hedefliyordu.

Otomobil fabrikasındaki bir makinenin sağ elinin üç parmağını kesmesiyle birlikte hayalleri de suya düşmüştü. Tanıştığımızda bana hikâyesini anlattı ve ona neden İki Parmak Mark dediklerini açıkladı. Hayalleri suya düştüğü için çok acı çekiyormuş gibi görünmüyordu. Benimle şefkatle konuşuyor ve onu kiralık odasında ziyaret edebileyim diye bebek bakıcısının parasını sık sık o ödüyordu. İdeal bir koca adayıydı. Bana şefkatle dokunan bir âşıktı. Kendimi tamamen güvende hissediyordum.

Birkaç ay süren bu şefkat dolu ilginin ardından, beni bir akşam işimden aldı ve Half Moon Bay'e gideceğimizi söyledi.

Bir kayalığın kenarına park etti; camdan dışarıya baktığımda hafifçe dalgalanan suyun üzerinde ay ışığının gümüşi rengini görebiliyordum.

Arabadan çıktım ve bana, "Buraya gel," dediğinde hiç tereddüt etmeden yanına gittim.

"Başka bir adam var ve bana yalan söylüyorsun," dedi. Gülmeye başladım. Bana vurduğunda hâlâ gülüyordum. Nefes dahi alamadan iki yumruğuyla birden yüzümün ortasına vurdu. Yere düşmeden önce yıldızları gördüm.

Kendime geldiğimde, giysilerimin çoğunu çıkartmış ve beni bir kayanın çıkıntısına yaslamıştı. Elinde büyük bir tahta sopa tutuyor ve ağlıyordu.

"Sana çok iyi davranmıştım, seni ahlaksız, rezil kadın." Ona doğru yürümeye çalıştım ama bacaklarım beni taşımıyordu. Sonra elindeki tahtayla kafamın arkasına vurdu. Bayılmışım. Her kendime geldiğimde, ağlamaya ve bana vurmaya devam ettiğini görüyor ve tekrar bayılıyordum.

Sonraki birkaç saat içinde yaşanan olayları bana anlatılanlara dayanarak aktaracağım.

Mark beni arabasının arka koltuğuna koydu ve San Francisco'daki Afro-Amerikan bölgesine götürdü. Orada Betty Lou'nun yerinde park edip etrafta dolanan birkaç kişiye beni gösterdi.

"İşte yalancı kaltaklara yapılması gereken bu."

Oradakiler beni tanıdı ve lokantaya döndüler. Bayan Betty Lou'ya Vivian'ın kızının Mark'ın arabasının arkasında olduğunu ve ölü gibi göründüğünü söylediler.

Bayan Betty Lou ve annem yakın arkadaşlardı. Bayan Betty Lou anneme telefon etti.

Kimse onun nerede yaşadığını ya da çalıştığını ve hatta soyadını bilmiyordu.

Annemin sahibi olduğu bilardo salonları ve kumarhaneler ve Bayan Betty Lou'nun polis tanıdıkları sayesinde, Mark'ı çabucak bulmayı umut ediyorlardı.

Annem San Francisco'daki önde gelen kefaletnamecilerden birini tanıyordu. Onu aradı. Boyd Pucinelli'nin dosyalarında Mark ya da İki Parmak Mark diye birisi yoktu.

Vivian'a araştırmaya devam edeceğine söz verdi.

Uyandığımda bir yataktaydım ve her tarafım yara bere içindeydi. Nefes almak, konuşmaya çalışmak fena halde canımı yakıyordu. Mark bunun muhtemelen kaburgamdaki kırıklardan kaynaklandığını söyledi. Dişlerimle dudaklarımı parçalamıştım.

Ağlamaya başladı, beni sevdiğini söylüyordu. İki tarafı keskin bir tıraş bıçağı getirdi ve boğazına dayadı.

"Ben yaşamayı hak etmiyorum. Kendimi öldürmem gerek."

Onu bundan caydırmak için konuşacak gücüm yoktu. Birden bıçağı benim boğazıma dayadı.

"Başka bir zenci gelip alsın diye seni burada bırakamam." Konuşmam imkânsızdı ve nefes almak acı veriyordu.

Birden fikrini değiştirdi.

"Üç gündür hiçbir şey yemedin. Sana biraz meyve suyu getireyim. Ananas mı, portakal suyu mu istersin? Başını salla yeter."

Ne yapacağımı bilmiyordum. Gitmesi için ne yapmalıydım?

"Köşedeki dükkâna gidip sana meyve suyu alacağım. Seni incittiğim için özür dilerim. Döndüğümde, tekrar sağlığına kavuşana kadar sana bakacağım, söz veriyorum."

Gidişini seyrettim.

Ancak o zaman, daha önce birçok defa geldiğim odasında olduğumu anladım. Ev sahibesinin aynı katta olduğunu biliyordum. Eğer dikkatini çekebilirsem, bana yardım edebileceğimi düşündüm. Alabildiğim kadar havayı içime çekip bağırmaya çalıştım ama hiç ses çıkmadı. Oturmaya çalışmanın verdiği acı o kadar fazlaydı ki, sadece bir defa denedim.

Tıraş bıçağını nereye koyduğunu biliyordum. Onu ele geçirebilirsem, en azından kendi hayatıma son verebilir ve beni öldürdüğü için duyacağı zevkten onu mahrum bırakabilirdim.

Dua etmeye başladım.

Bir dua ile öteki, bilinçlilik ile bilinçsizlik arasında gidip gelirken alt katta bağırışlar duydum. Annemin sesini duyuyordum.

"Kırın kapıyı. Lanet olası kapıyı kırın. Yavrum orada." Ahşap kapı önce gıcırdadı, sonra parçalandı ve kapının açılan kısmından küçük annem içeriye girdi. Beni gördüğü an bayıldı. Daha sonra hayatında sadece bir defa bu şekilde bayıldığını söyledi.

Yüzümün şişip iki kat büyümüş hali ve dudaklarıma saplanan dişlerimin görüntüsüne dayanamamıştı. Ve düştü. Üç kocaman adam onun peşinden odaya girdiler. İkisi onu ayağa kaldırdı ve annem onların kollarında sendeleyerek kendine geldi. Onu yatağıma getirdiler.

"Bebeğim, çok üzgünüm." Bana her dokunduğunda, geri çekiliyordum. "Ambulans çağırın. O piç kurusunu öldüreceğim. Özür dilerim."

Çocuklarının başına korkunç bir şey geldiğinde kendini suçlayan bütün anneler gibi o da kendini suçluyordu.

Konuşamıyor, hatta dokunamıyordum ama onu daha önce hiçbir zaman o boğucu, pis kokulu odada, o andaki kadar sevdiğimi anımsamıyorum.

Yüzümü tutuyor, kolumu okşuyordu.

"Bebeğim, birisinin duaları kabul oldu. Kimse Mark'ı nasıl bulacağını bilmiyordu, Boyd Pucinelli bile. Ama Mark meyve suyu almak için köşedeki dükkâna gitti ve iki çocuk bir tütün satıcısının kamyonunu soydu." Hikâyesine devam etti.

"Bir polis arabası köşeden dönünce, çocuklar sigara paketlerini Mark'ın arabasına attılar. Arabasına binmeye çalışırken, polisler onu tutukladı. Masum olduğunu iddia ettiği haykırışlarına inanmadılar ve hapse götürdüler. Bir telefon hakkını, Boyd Pucinelli'yi aramak için kullandı. Boyd telefonu açtı."

Mark, "Benim adım Mark Jones, Oak Street'te oturuyorum. Yanımda param yok ama ev sahibemin çok parası var. Onu ararsanız, gelip size istediğiniz parayı ödeyecektir," dedi.

Boyd, "Lakabın var mı?" diye sordu. Mark, "Bana İki Parmak Mark derler," diye cevap verdi. Boyd telefonu kapatıp annemi aradı ve Mark'ın adresini verdi. Polisi arayıp aramayacağını sordu. Annem, "Hayır, bilardo salonuma gidip iri yarı birkaç adam bulacağım ve kızımı alacağım," dedi.

Anlattıklarına göre Mark'ın evine geldiğinde, ev sahibesi Mark diye birini tanımadığını ve o ise bile günlerdir eve uğramadığını söyledi.

Annem o uğramamış olsa bile kızını aradığını ve kızının o evde, Mark'ın odasında olduğunu söyledi. Annem Mark'ın odasını sordu. Ev sahibesi kapısının kilitli olduğunu söyledi. Annem, "Bugün açılacak," dedi. Ev sahibesi polisi aramakla tehdit ettiğinde annem şöyle dedi: "Aşçıyı, fırıncıyı ve hatta cenaze görevlisini bile arayabilirsin."

Kadın Mark'm odasını işaret ettiğinde, annem yardımcılarına, "Kırın kapıyı, lanet olası kapıyı kırın," dedi.

Hastanede yatarken çaldıkları sigaraları yabancı birinin arabasına fırlatan iki genç suçluyu düşündüm. Tutuklandığında Boyd Pucinelli'yi aramıştı, o da annemi aramış, annem de bilardo salonundaki en gözüpek üç adamı yanına almıştı.

Benim alıkonduğum odanın kapısını kırmışlardı. Hayatımı kurtarmışlardı. Bu bir olay, tesadüf, kaza, yoksa kabul edilen bir dua mıydı?

Sanırım dualarım kabul olmuştu.

6

Doğruyu Söylemek

Annem, Vivian Baxter bana sık sık, insanların "Nasılsın?" diye sorduklarında aslında gerçekleri duymak istemediklerini düşündüğünü söylerdi. Ona göre bu soru dünyanın her tarafında binlerce dilde soruluyor ama çoğu insan bunun sadece bir sohbet başlangıcı olduğunu biliyordu. Kimse gerçekten bir cevap duymayı beklemiyor ve hatta, "Dizlerim sanki kırılmış gibi ağrıyor, sırtım da o kadar acıyor ki, oturup ağlayabilirim" gibi bir gerçeği bilmek istemiyordu. Bu tür bir cevap sohbet durdurucu olurdu. Sohbeti başlamadan bitirirdi. O yüzden hepimiz, "İyiyim, sağol, sen nasılsın?" diyorduk.

Bence bu şekilde sosyal yalan söylemeyi ve dinlemeyi öğreniyoruz. Aşırı derecede zayıflayan ya da hantallaşacak kadar kilo alan arkadaşlarımıza bakıp, "İyi görünüyorsun," diyoruz. Herkes bunun bariz bir yalan olduğunu bildiği halde kısmen huzuru bozmamak, kısmen de gerçekle uğraşmak istemediğimiz için hepimiz bu yalanı yutuyoruz. Küçük yalanlardan kurtulabilmeyi isterdim. Acımasız bir dürüstlükten söz etmiyorum. Hiçbir konuda acımasızlıktan söz etmem. Ama dürüst olmak insanı fevkalade özgürleştirir. İnsan bildiği her şeyi söylemek

zorunda değildir, ancak söylediğimiz şeylerin doğru olduğuna dikkat etmemiz gerekir.

Cesaretimizi toplayıp genç kızlarımıza, "Bu uzunlu kısalı saç kesimi moda olabilir ama aynı zamanda çok itici. Sana hiç yakışıyor," diyelim. Genç erkeklerimize, "Gömleğinin ceketinin altından sarkması seni havalı değil, dağınık ve bakımsız gösteriyor," diyelim. Hollywood'un bazı moda polisleri kısa bir zaman önce, kırışık kıyafetli, kirli sakallı erkeklerin seksi göründüğünü, çünkü sanki yeni uyanmış havasını verdiğini söylemişler. Bu moda meraklıları hem haklı hem haksız. Dağınık bir görünüm kişinin yataktan henüz kalkmış gibi görünmesini sağlayabilir, ama haksızlar çünkü bu görünüm seksi değil, sadece kalitesiz.

Hâlâ deneyip yanılma dönemindeki gençlerin burun, meme ucu ve dillerinde takılar bulunuyor. Bunlardan hoşlanmasam da, rahatsızlık duymuyorum, çünkü bu gençlerin çoğunun büyüdüklerinde, çalışıp hayatlarını sürdürecekleri sosyal ortamlara gireceklerini biliyorum. Bu takılar çıkarılacak ve bu gençler delikler iyileştiği için dua edecekler, çünkü böylelikle kendi çocuklarına bu deliklerin nereden geldiğini açıklamak zorunda kalmayacaklar.

İnsanlara gerçekleri söyleyelim. İnsanlar "Nasılsın" diye sorduğunda, bazen içimizden gelen yanıtı verme cesaretini gösterelim. Ancak insanların sizden uzaklaşmaya başlayacaklarını bilmeniz gerekir, çünkü onların da kendilerine acı veren dizleri ve ağrıyan başları vardır ve sizinkileri bilmek istemeyeceklerdir. Ama bir de şöyle düşünün, insanlar sizden uzaklaşırsa, size gerçekten sıkıntı veren şeye yoğunlaşıp bir çare aramaya daha çok vaktiniz olacaktır.

7

Kabalık

Bazı mizahçılar kabalıklarını sahnede kullanmaya çalışırlar, ancak kamuya açık kabalıklarında kendi kişisel aşağılık duygularını nadiren ortaya çıkarırlar. Çamuru kendi üzerlerine yığdıklarında ve dillerini kabalıkla uzattıklarında, sevmeye değer olmadıkları ve aslında sevilemez olduklarına dair inançlarını ortaya koyarlar. Biz dinleyiciler olarak onların saygısızlığına göz yumarsak, öfkeli aslanlar silahsız Hıristiyanları öldürürken heyecanlanan Roma Kolezyumu'ndaki izleyicilerden bir farkımız kalmaz. Sadece mizahçıların aşağılamasına katılmış olmakla kalmaz, aynı zamanda bu hakarete katkıda bulunarak kendimizi de aşağılamış oluruz.

Obezitenin komik olmadığını ve kabalığın da eğlenceli olmadığını söylemeye cesaretimiz olmalı. Arsız çocuklar ve itaatkâr ebeveynler, takdir edip örnek almaya çalışacağımız kişilikler değildir. Küstahlık ve alaycılık da, günlük konuşmalarımıza dahil etmemiz gereken nitelikler değildir.

İmparator oturma odamda çırılçıplak dikiliyorsa, üzerinde kıyafet olmadığı için halk kongresine hazır olmadığını söylemekten beni hiçbir şey alıkoyamaz. Tabii benim kanepeme yayılıp benim yiyeceklerime el sürmediği sürece.

8

Şiddet

Eğitimli öğretmenlerimiz ve bilgili profesörlerimiz araştırmalarını yanlış değerlendirdikleri ve bulgularını yanlış aktardıklarında sergilenecek nazik tavır, sessizce arkamızı dönmek ve elveda diye fısıldayıp yanlarından ayrılırken Shakespeare'in *Julius Caesar*'daki "haksızlığa sakin bir müsamaha ile bakın" sözlerinden alıntı yapmak olacaktır.

Bazı konularda dilimi tutup yanlışları zamanın düzeltmesini umut edebilirim. Ancak bir konu var ki, muhalif bir duruş almaktan kendimi alıkoyamıyorum. Birçok sosyolog ve sosyal bilimci tecavüz eyleminin aslında cinsel bir eylem değil ancak bir ihtiyaç, güçlü hissetme ihtiyacı olduğunu bildirdiler. Ayrıca tecavüzcünün çoğunlukla güç arayan başka birinin, kendisi de kurban olan birinin kurbanı olduğunu ve bunun sonuna kadar böyle gittiğini anlatıyorlar. Muhtemelen bir tecavüzcüyü vahşi saldırısına iten motivasyonun küçük bir yüzdesi hükmetme açlığından kaynaklanıyor, ama eminim ki tecavüzcüyü uyaran unsur (yıkıcı derecede) cinselliktir.

Önceden planlanmış tecavüz sırasında çıkan sesler, homurtular ve saçılan tükürükler, yırtıcı hayvan kurbanını tanıyıp

hedeflediğinde başlar ve cinseldir. Avına sessizce yaklaşmak, tecavüzcünün zihninde kur yapmak olurken, kur yapılan dişi talibinden habersizdir, ama talibi arzusunun yöneldiği hedefle meşguldür. Takip eder, gözlemler ve kendi cinsel oyunundaki heyecanlı başkahramandır.

Aniden gerçekleşen tecavüz de daha az cinsel değildir, yalnızca daha az mazur görülür. Korunmasız kurbanını tesadüfen bulan tecavüzcü cinsel anlamda beklenmedik bir durumdan heyecanlanmıştır. Bir teşhirci ile aynı müstehcen istek içindedir, tek fark onun alacağı zevkin kısa bir şokla tatmin olmamasıdır, içinde büyük bir arzu vardır ve daha derin, daha korkunç bir saldırıya doğru hareket eder.

Düşüncemizi ve bunun ardından kanunlarımızı şekillendirmek isteyen bilirkişilerin, sık sık tecavüz eylemini kabul edilebilir ve hatta açıklanabilir bir sosyal olay gibi gösterdiklerine dair endişelerim var. Tecavüz sadece güç sahibi olmak, güç aramak ve uygulamakla ilgiliyse, o zaman insanın doğal seks eylemini en uç noktasında da anlamalı ve hatta affetmeliyiz. Bence tecavüz kurbanına doğrudan yöneltilen küfür ya da aynı derecede sıkıntı veren, korku içindeki kurbanın kulağına fısıldanan ölümsüz aşk ilanı da, güçten daha çok cinsel zevkle alakalıdır.

Canavarca bir eylem olan tecavüzün gerçekte ne ise o olduğu; yani alçakça, zalimce, insanın soluğunu durduran, kemiklerini ezen bir şiddet eylemi olduğu söylenmelidir. Bu tehdit bazı erkek ve kadın kurbanların evlerinin kapılarını açamamalarma, büyüdükleri sokaklarda dolaşamamalarına, diğer insanlara ve hatta kendilerine bile güvenememelerine yol açıyor. Bırakın da bunun vahşi, dönüşü olmayan cinsel bir eylem olduğunu söyleyelim.

Bir erkek arkadaşımın, maço kişilikli bir arkadaşı ona mini eteklerin kendisini tecavüz düşüncelerine ittiğini söylediğinde verdiği tepkisini hatırlıyorum.

Arkadaşım, bir kadın süper mini bir etek giyiyorsa ve içinde iç çamaşırı yoksa, müstakbel tecavüzcünün kendini kontrol edip edemeyeceğini soruyor. Ve ekliyor, "Peki ya ağabeyleri ellerinde beyzbol sopalarıyla yanında duruyorlarsa?"

Ben güç teorisinin bu eylemin çıplak çirkinliğini önemsizleştirdiğini, kapattığını ve buradaki tecavüz eyleminin zalim yanını yumuşattığını düşünüyorum.

9

Annemin Öngörüsü

Bağımsızlık sert bir içki gibidir; gençliğinizde içecek olursanız, beyin üzerinde taze şarapla aynı etkiyi yapabilir. Tadının güzel olup olmaması önemli değildir, insanda bağımlılık yaratır ve her kadehle birlikte içen kişi daha fazlasını ister.

Yirmi iki yaşımda San Francisco'da yaşarken, beş yaşında bir oğlum, iki işim ve koridorun aşağısında yemek pişirme izni olan iki kiralık odam vardı. Ev sahibem Bayan Jefferson, nazik ve büyükanne tavırlı bir kadındı. Hevesli bir bebek bakıcısıydı ve kiracıları için yemek pişirmek konusunda ısrarlıydı. Tavırları o kadar şefkatli ve kişiliği o kadar tatlıydı ki, kimse onun feci aşçılık girişimlerinde hevesini kıracak kadar kaba olamıyordu. Haftanın en az üç günü servis edilen makarna, kırmızı, beyaz ve kahverengiden oluşan gizemli bir karışımdı. Zaman zaman makarnanın içinde gizlenmiş tanımlanamayan bir et parçasına rastladığımız da olurdu.

Restoranda yemek yiyecek kadar gelirim yoktu, o yüzden ben ve oğlum Guy, Chez Jefferson'ın sofrasının mutsuz ama sadık müdavimleriydik.

Annem Post Street'ten Fulton Street'teki Victoria stilinde on dört odalı bir eve taşındığında evini gotik tarzda, yoğun oymaları bulunan mobilyalarla döşedi. Kanepe ve koltuklardaki döşemeler kırmızı şarap renginde tiftik kumaştandı. Evin her tarafı doğudan gelen halılarla kaplıydı. Yatılı bir çalışan evi temizliyor ve bazen de yemeğe yardım ediyordu.

Annem Guy'ı haftada iki defa alıyor ve evinde şeftaliler, kremalar ve sosislerle besliyordu; bense onun evine yalnızca randevulaştığımız zamanda gidiyordum.

Kendime güvenimi anlıyor ve beni destekliyordu. Her ay tekrarlanan ve benim dört gözle beklediğim bir randevumuz vardı. Ayda bir defa en sevdiğim yemekleri pişirirdi ve ben de evine ziyarete giderdim. Bir öğle yemeğini hiçbir zaman unutamam. Buna Vivian'ın Kırmızı Pirinç Günü diyorum.

Fulton Street'teki evine vardığımda annem çok hoş bir kıyafet giymiş, mükemmel bir makyaj yapmış ve muhteşem mücevherler takmıştı.

Kucaklaşmanın ardından ellerimi yıkadım ve onun resmî, hafif karanlık yemek odasından büyük ve aydınlık mutfağına yürüdük.

Yemeğin büyük bölümü zaten masadaydı. Vivian Baxter lezzetli yemekler konusunda çok ciddiydi.

Bu çok zaman önceki Kırmızı Pirinç Gününde, annem masaya taze, kızarmış, sos ya da et suyu olmayan tavuk ve domates ya da salatalık olmayan basit bir yeşil salata koymuştu. Tabağının yanında üzeri büyük bir servis tabağıyla kapalı, geniş ağızlı bir kâse duruyordu.

Yemekleri içten bir duayla kutsadıktan sonra sol eliyle servis tabağını ve sağ eliyle kâseyi tuttu. Kapları ters çevirdikten sonra kâsenin içindekileri nazikçe boşalttı ve ortaya ince ince

doğranmış maydanoz ve yeşil soğan saplarıyla süslenmiş büyük bir parlak kırmızı pirinç (dünyada en sevdiğim yemek) yığını çıktı.

Tavuk ve salata tat duyumun belleğinde büyük bir yer kaplamamakla birlikte, kırmızı pilavın her bir tanesi dilimin yüzeyinde sonsuza kadar yer edecektir.

Obur ve *açgözlü* sıfatları, en sevdiği yemekle baştan çıkarılan hevesli yiyiciyi olumsuz şekilde tarif eder.

İki büyük porsiyon karnımı doyurmuştu ama yemeğin lezzetinden, iki porsiyon daha yiyebilmek için daha büyük bir midem olmasını diledim.

Annemin öğleden sonrası için planları vardı, o yüzden annem paltosunu aldı ve evden birlikte ayrıldık.

Bloğun ortasına vardığımızda, Fillmore ve Fulton caddelerinin köşesindeki turşu fabrikasından gelen sirkenin kesici aromasıyla sarmalanmıştık. Ben yürümeye devam ettim. Annem beni durdurdu ve, "Kızım," dedi.

Yeniden ona döndüm.

"Bebeğim. Uzun zamandır düşünüyordum ve artık eminim. Sen tanıştığım en muhteşem kadınsın."

1,60 boyundaki annemin yanında 1,80'lik boyumla dikiliyordum.

Kusursuz makyajı, elmas küpeleriyle, bir otel sahibi olan ve San Francisco'daki siyah topluluğun hayranlık duyduğu bu küçük, hoş kadına baktım.

Devam etti. "Çok nazik ve çok zekisin ve bu ikisi her zaman bir arada bulunan özellikler değildir. Bayan Eleanor Roosevelt, Dr. Mary McLeod Bethune ve annem - evet, sen bu kategoriye giriyorsun. Hadi, bana bir öpücük ver."

Beni dudaklarımdan öptükten sonra dönüp etrafına dikkat etmeden sokağın karşı tarafındaki bej-kahverengi arası Pontiac arabasına gitti. Kendimi toplayıp Fillmore Street'ten aşağıya yürüdüm. Karşıya geçip 22 numaralı tramvayı beklemeye koyuldum.

Bağımsızlık politikam annemden para almamı, hatta beni arabasıyla bırakmasını bile kabul etmeme izin vermezdi. Ama bilgeliğine her zaman açıktım. Söylediği şeyi düşünüyordum. "Belki de haklıdır. O çok zekidir ve kimseden yalan söyleyecek kadar korkmayacağını söyler. Belki de gerçekten biri olurum. Bir düşün."

O anda, kırmızı pilavın tadı hâlâ damağımdayken, sigara, içki ve küfür gibi tehlikeli alışkanlıklardan vazgeçme zamanının geldiğine karar verdim.

Bir düşün, gerçekten biri olabilirdim. Bir gün.

10

Fas

Yirminci yüzyılda yaşıyor olmama rağmen, Arabistan'la ilgili on dokuzuncu yüzyıldan kalma hayal ürünü düşüncelere sahiptim. Halifeler ve hadım edilmiş harem ağaları ve şezlonglara uzanmış yaldızlı aynalardan kendilerini seyreden güzel kadınlarla dolu haremler vardı.

Fas'taki ilk sabahımda, fantazilerime uysun diye biraz daha masal havası almak için yürüyüşe çıktım.

Sokaktaki bazı kadınlar Batı kıyafetleri giymişti, diğerleri ise siyah peçelerinin ardında namuslarını koruyorlardı. Erkeklerin hepsi de kırmızı feslerinin içinde oldukça gösterişli görünüyorlardı. Bir hurdalığa yaklaştım ve gerçek yaşama bakmak zorunda kalmadan önce caddenin karşısına geçmeye karar verdim. Birinin seslendiğini duyunca başımı çevirdim. Avluda üç çadır ve bana el sallayan birkaç siyah adam vardı. O anda, daha önce tanışmış olduğum Faslıları tanıdım ve Afrikalılar yerine onlara benzeyen İspanyol ya da Meksikalılarla karşılaşmayı umut ettim.

Adamlar bağırıyor ve elleriyle beni işaret ediyorlardı. Hepsinin de yaşlı olduğunu görebiliyordum. Yetiştiriliş tarzım-

dan dolayı yanlarına gitmem gerektiğini düşünüyordum. O anda mini etek ve topuklu ayakkabılar giydiğimi, yirmi beş yaşında Amerikalı bir kadın için son derece uygun olan bu kıyafetlerin yaşlı Afrikalı adamların yanındaki bir kadın için son derece uygunsuz olduğunu fark ettim.

Teneke kutular, kırık şişeler ve atılmış mobilyaların arasından kendime yol açtım. Adamların yanına vardığımda, birden oturdular. Altlarında tabure yoktu, o yüzden aslında oturmamışlar, çömelmişlerdi. Bir gencin yaşlı bir insanın yanında ayakta durmasının, hatta daha yüksekte durmasının bile kaba olduğunu öğreten güneyli bir büyükanne tarafından büyütülmüştüm.

Adamlar çömeldiğinde, ben de çömeldim; genç bir dansçıydım ve vücudum verdiğim emirlere kolaylıkla itaat ediyordu.

Gülümsüyorlar ve benimle anlayamadığım bir dilde konuşuyorlardı. Onlara İngilizce, Fransızca ve İspanyolca cevaplar veriyordum ama hiçbirini anlamıyorlardı. Birbirimize gülümseyip duruyorduk ve bir adam hemen yanımızda, bana ilgiyle bakan bir grup kadına yüksek sesle bir şeyler anlatıyordu.

Kadınlara gülümsüyor, onlar da gülümseyerek karşılık veriyorlardı. İstediği kadar eğitimli olsun, bu kadar uzun süre çömelen kaslarım yorulmaya başlamıştı.

Ayağa kalkıp başımla selam vermek üzereydim ki, bir kadın elinde ufak bir kahve fincanıyla beliriverdi. Fincanı bana uzattı. Fincanı alırken, yerde gezinen böcekleri ve adamların parmaklarını şıklatarak beni onayladıklarını gördüm. Başımı sallayıp kahveden bir yudum aldığımda az daha bayılıyordum. Dilimin üzerinde bir hamamböceği vardı. İnsanların yüzlerine baktım ve tüküremedim. Tükürseydim büyükannem mezarının topraklarını bir kenara atıp tüm iradesiyle sırf hayal kırıklığıyla dolu yü-

zünü göstermek için buraya kadar gelirdi. Buna dayanamazdım. Dudaklarımı açtım ve fincandakini sonuna kadar içtim. Dört hamamböceği saymıştım.

Durduğum yerden herkesi başımla selamlayıp avludan çıktım. Gözden uzaklaşana kadar tiksintimi içimde tuttum ve sonra ilk duvara tutunarak bulantıma istediği yolu verdim. Bu hikâyeyi kimseye anlatmadım ve bir ay boyunca bulantı yaşadım.

Marsilya'da gösteri yaptığımız sırada ucuz bir pansiyonda kalıyordum. Bir sabah eskiden kalma bir *Reader's Digest* buldum ve "Sahel'den Kuzey Afrika'ya Yolculuk Eden Afrikalı Kabileler" başlıklı bir makale gözüme çarptı.

Mali, Çad, Nijer, Nijerya ve diğer Siyah Afrika ülkelerinden Büyük Sahra'yı geçerek Mekke veya Cezayir ya da Fas ve Sudan'a giden birçok kabilenin çok az para taşıyıp takas sistemiyle geçindiklerini öğrendim. Eşyalarıyla başka eşyaları değiş tokuş ediyorlar ama en önemli eşyalarını kuru üzüm için harcıyorlardı. Ziyaretçileri onurlandırmak ve onlara saygılarını göstermek için, küçük bir kahve fincanına üç ila beş kuru üzüm koyuyorlardı.

Birkaç dakika boyunca Fas'taki yaşlı adamların yanında daha da aşağıya çömelmek ve onlardan af dilemek istedim.

Orada, beni o pahalı kuru üzümlerle onurlandırmak istemişlerdi.

Büyükannemin davranışımdan dolayı beni takdir edeceğini düşünerek Tanrı'ya şükrettim.

Ömür boyu sürecek bir ders aldım. İnsanlar bir şeyi yiyorsa, kendi yetiştiriliş tarzımdan dolayı onlarla konuşamayacak kadar bir uyumsuzluk yaşamıyorsam, görsel olarak makul düzeyde temizse ve sunulan şeye alerjim yoksa, o masaya oturur ve mümkün olduğunca iştahla o yemeğe katılırım.

Not: Buna ömür boyu sürecek bir ders diyorum, çünkü henüz bu dersi tam olarak almadım; sık sık denemeden geçiyorum ve karşımdaki insandan daha titiz olmamama rağmen, bu denemeden ne yazık ki "F" aldığım zamanlar oldu. Ama çoğunlukla geçer not alıyorum. Sadece büyükannemi ve bir ay boyunca midemi bulandıran o dört masum kuru üzümü hatırlamam yeterli oluyor.

11

Porgy ve Bess

Bir George ve Ira Gershwin operası olan *Porgy ve Bess*, Avrupa turnelerinde hâlâ izleyici toplamayı başarıyordu. Renkli sanatçılardan oluşan ekibi çok sağlamdı ve beni benimsemişlerdi, ama turneyi bırakıp San Francisco, Kaliforniya'ya dönmek gibi endişelerim vardı.

Ekibe katıldığımda sekiz yaşındaki oğlum Guy'ı San Francisco'daki annem ve teyzelerimden biriyle bıraktığım için kendimi suçlu hissediyordum.

Opera topluluğu, oğlumu getirtecek olursam maaşımda büyük bir artış yapacaklarını söylediler ama, aramızda aileleriyle yolculuk eden iki çocuk daha vardı ve oğlumun görmesini ya da taklit etmesini istemediğim davranışlar sergiliyorlardı. Ben baş dansçıydım ve "Ruby" rolünü oynuyordum. İyi bir maaş alıyor ve hepsini eve gönderiyordum ama duyduğum suçluluk hissi, gönderdiğim paranın yeterli olmadığını söylüyordu bana. O yüzden pansiyonlarda ya da gençlere yönelik ucuz otellerde ya da ailelerin yanında kalarak para artırıyordum. Tiyatrodaki perde indikten sonra, gece kulüplerinde blues şarkılar söylüyor, gün-

düzleri de öğrenci bulabildiğim her yerde dans dersleri veriyor ve bu parayı da anneme gönderiyordum.

Yine de iştahımda, kilomda ve her şeye karşı ilgimde bir azalma olmaya başladı. Eve, oğlumun yanma dönmek istiyordum. Benim yerimi alacak kişinin Avrupa'ya gelmesi için yol parasını ve eve gitmek için de kendi yol paramı ödemek zorunda olduğum söylendi. Bu yeni baskı karşısında iki gece kulübünde daha şarkı söylemeye ve profesyonel dansçılara ve henüz yürümekte bile zorlanan çocuklara dans dersi vermeye başladım.

Sonunda yeterli parayı biriktirdim ve İtalya'daki Napoli şehrinden New York'a giden bir gemiden bilet aldım. Uçakla gitmek istemiyordum, çünkü bana öyle geliyordu ki, uçak düşecek olursa oğlumun yasımı tutarken söyleyeceği söz, "Annem ben sekiz yaşındakyen öldü. İnsanları eğlendirirdi," olacaktı. San Francisco'ya dönmek ve bundan daha fazlası olduğumu ona anlatmak zorundaydım.

Gemide dokuz gün geçirdikten sonra New York'a gittim ve üç gün, üç gece süren bir tren yolculuğuyla San Francisco'ya vardım. Oğlumla bir araya gelişimiz o kadar duygu yüklüydü ki, bu an için sınırları aşmış olmaktan mutluluk duydum. Oğlumu sevdiğimi biliyor ve ona âşık olmadığım, ona çok yakın olmaya çalışarak onu boğmadığım ve aynı zamanda onu hem sevip hem de özgür, mert ve mümkün olduğunca mutlu bir insan olacak şekilde yetiştirebileceğim için çok şanslı olduğumu biliyordum.

Annemin kocaman evinin çatı katında bir hafta yaşadıktan sonra, yeniden endişelenmeye başladım. Siyah bir erkek çocuğunu ırkçı bir toplumda mutlu, sorumluluk sahibi ve özgür biri olacak şekilde yetiştirmenin imkânsız olmasa bile çok zor olacağını anlamıştım. Üst kattaki oturma odasında kanepede uzandığım sırada Guy içeri girerek "Selam anne," dedi. Ona baktım ve onu

kucaklayıp, pencereyi açıp aşağı atlayabileceğimi düşündüm. Sesimi yükselterek şöyle dedim: "Dışarı çık. Hemen dışarı çık. Şimdi bu evden çık. Ön bahçeye git ve seni çağırsam bile geri gelme."

Bir taksi çağırdım, merdivenlerden indim ve Guy'a baktım. "Şimdi içeri girebilirsin. Lütfen ben dönene kadar bir yere gitme." Taksi şoförüne beni Langley Porter Psikiyatri Kliniğine götürmesini söyledim. İçeri girdiğimde sekreter bana randevum olup olmadığını sordu. "Hayır," dedim. Üzgün bir yüz ifadesiyle, "Randevunuz yoksa sizinle ilgilenemeyiz," açıklamasını yaptı. "Birini görmem gerek, kendime ve belki de bir başkasına zarar vermek üzereyim," dedim.

Sekreter aceleyle birini aradı. Bana, "Lütfen Dr. Salsey'le görüşün, koridorun ilerisinde sağda, Oda C." Oda C'nin kapısını açtığımda bütün umutlarım suya düştü. Masanın arkasındaki genç, beyaz bir adamdı. Brooks Brothers marka bir takım elbise ve kol düğmeleri aşağıda bir gömlek giyiyordu. Yüzünde de kendine güvenin verdiği sakin bir ifade taşıyordu. Bana masasının önündeki bir koltuğu gösterdi. Oturdum ve tekrar ona baktığımda ağlamaya başladım. Bu ayrıcalıklı genç, beyaz adam nasıl olacaktı da siyah oğlunu, büyütmeleri için başkalarına bıraktığından dolayı kendini suçlu hisseden siyah bir kadının kalbinden geçenleri anlayacaktı? Başımı kaldırıp ona her baktığımda sel gibi gözyaşı boşanıyordu gözlerimden. Her defasında sorunun ne olduğunu, nasıl yardım edebileceğini soruyordu. Durumumun çaresizliğinden deliye dönmüştüm. Sonunda kendimi toplayıp ayağa kalkmayı, ona teşekkür edip oradan ayrılmayı başarabildim. Sekretere teşekkür ettim ve Luxor taksi durağını aramasını rica ettim.

Şan eğitmenim, akıl hocam ve açıkça konuşabildiğim tek insana gittim. Frederick Wilkerson'ın stüdyosundaki merdivenler-

den çıkarken, ses egzersizleri yapan bir öğrencinin sesini duyuyordum. Wilkie, herkes böyle derdi ona, yatak odasına gitmemi söyledi. "Sana bir içki hazırlayacağım." Öğrencisinin yanından ayrılıp bana bir bardak Scotch viski getirdi. O sıralar içki içmiyor olmama rağmen içtim. Alkol uyumamı sağladı. Uyandığımda az önce girdiğim stüdyodan hiç ses gelmiyordu.

"Sorun ne?" diye sordu Wilkie.

Ona delirmek üzere olduğumu söyledim. Hayır, dedi ve tekrar sordu: "Gerçekten sorun ne?" ve ben, beni duymadığı için sinirlenerek, "Bugün kendimi ve Guy'ı öldürmeyi düşündüm, sana delirmek üzere olduğumu söylüyorum," dedim.

Wilkie, "Şimdi şu koltuğa otur, işte sana sarı bir bloknot ve tükenmez kalem. Senden şükretmen gereken şeyleri yazmanı istiyorum," dedi.

"Wilkie, ben bundan bahsetmek istemiyorum, sana delirmek üzere olduğumu söylüyorum."

"Önce sana yazmanı söylediğim şeyleri yaz ve tüm dünyada bir koroyu ya da bir senfoniyi veya ağlayan bebeklerinin sesini duyamayan milyonlarca insanı düşün. Duyabiliyorum, Tanrı'ya şükür, diye yaz. Sonra bu sarı bloknotu görebildiğini yaz ve tüm dünyada bir şelaleyi, çiçeklerin açtığını veya sevdiklerinin yüzünü göremeyen milyonlarca insanı düşün. Görebiliyorum, Tanrı'ya şükür, diye yaz. Sonra okuyabildiğini yaz. Tüm dünyada günün haberlerini, evden gelen bir mektubu, yoğun bir caddedeki dur işaretini okuyamayan milyonlarca insanı düşün ve..."

Wilkie'nin talimatlarını dinledim ve sarı bloknotun ilk sayfasının son satırına ulaştığımda, bu deliliğe neden olan şey silinip gitmişti.

Bu olay gerçekleşeli elli yıldan fazla oldu. Yirmi beş kadar kitap, belki elli kadar makale, şiir, oyun ve konuşmanın hepsini de tükenmez kalem ve sarı bloknot kullanarak yazdım.

Herhangi bir şey yazmaya karar verdiğimde, aldığım tüm övgülere rağmen içimi bir güvensizlik hissi kaplar. Eyvah, şimdi bir şarlatan olduğumu, gerçekten yazı yazamadığımı, iyi yazı yazamadığımı anlayacaklar, diye düşünürüm. Perişan bir duruma gelirim ve sonra, yeni bir sarı bloknot çıkarır ve o boş sayfaya yaklaşırken, ne kadar şanslı olduğumu düşünürüm.

Hayat gemim, sakin ve yumuşak denizlerde yürümeyebilir. Yaşamımdaki mücadeleci günler parlak ve umut vaat edici olmayabilir. Fırtınalı ya da güneşli günlerde, muhteşem ya da yalnız gecelerde, minnettar tutumumu her zaman korudum. Karamsar olmakta ısrar etsem bile, her günün bir yarını vardır.

Bugün çok şanslıyım.

12

Bob ve Decca

Bob Treuhaft ve Decca Mitford, tanıdığım en hoş çiftler arasındaydı. Bob çelik gibi azimli radikal bir avukattı ve kemikleri o kadar kırılgandı ki bir defasında, Black Panthers'i başarı ile savunduktan sonra, Huey Newton ona minnetle sarıldığında kaburga kemiklerinden üçünü kırmıştı.

Decca bir yazardı ve *Hons and Rebels* adlı kitabında bir İngiliz aristokrat olarak büyüyüp daha sonra komünist oluşunun hikâyesini anlatıyordu.

Sonraki kitabı *The American Way of Death,* Amerika'daki cenaze işlerine rekabet ve değişiklik getirmişti.

Stanford Üniversitesi'nde konuşma yapmam için bir davet almıştım. Decca ve Bob'u da ziyaret edebilmek için bu kısa gezime bir de haftasonunu ekledim.

Birlikte geçirdiğimiz ilk akşam, Bob ayda bir defa yerel bir restoranın, yalnızca iki kişi için bir Fransız bistro menüsü verdiğini söyledi. Yemeklerin enfes olduğunu ve insanların iki üç ay önceden yer ayırtacakları kadar popüler olduğunu söyledi.

Decca, Bob'dan restoran sahibi Bruce Marshall'ı arayıp New York'tan yakın bir yazar arkadaşlarının ziyarete geldiğini söylemesini istedi. Bob yüzünde bir gülümsemeyle döndüğünde artık bir rezervasyonumuz vardı.

Bir yemek tabağından bir ölçü kadar geniş bir masaya oturtulduğumuzda, restoran sahibi yanımıza geldi.

Bana, "Eşim sizin şehre geldiğinizi duyunca çok sevindi, ikiniz çok yakın arkadaşsınız," dedi.

Teşekkür ettikten sonra, benim şehirde olduğumu nasıl bildiğini sordum. Bob Treuhaft'ın anlattığını söyledi. Beni tarif bile etmişti.

Sonra eşini sordum. Bruce eşinin adının Marilyn Marshall olduğunu söyledi. Zihnimdeki isimlerin üzerinden geçtim. Marilyn Marshall diye birini tanımıyordum.

Tereddüte düştüğümü anladığında kendi kendine güldü, "Elbette, siz Los Angeles'ta tanıştığınızda soyadı Greene'di." Los Angeles'ta soyadı Greene olan bir aile tanıyordum ancak içlerinde Marilyn diye biri yoktu. Tekrar güldü ve cebinden cüzdanını çıkardı. Cüzdanını bana doğru uzattı. "İşte Marilyn'in resmi." İsimler ve yerler değişebilirdi ama ciddi bir estetik ameliyat geçirmediği sürece, insanın yüz hatları aynı kalırdı. Resme aceleyle baktım. Bu kadının yüzünü daha önce hiç görmemiştim.

Gülümsedim ve, "Bu kesinlikle Marilyn Marshall. Harika görünüyor," dedim.

Bruce masamıza gururlu bir damadın gülümsemesini sundu.

Biz oradan ayrılırken Bruce bizi ön kapıda yakaladı. "Marilyn telefonda ve sizinle konuşmak istiyor."

Ahizeyi kulağıma iyice yaklaştırırken, sesin tanıdık gelmesini umut ediyordum.

"Alo," dedikten sonra gerçek bir hayal kırıklığı yaşadım. Sesi tanımıyordum.

"Kaliforniya'da ne yapıyorsun? Bana geldiğini neden haber vermedin? Evimiz bu kadar uzakta olmasaydı, hemen şimdi restorana gelirdim," dedi.

Aceleyle, "Yok hayır, bizim yemeğimiz zaten bitti. Yarına ne dersin? Saat birde Decca Mitford ve Bob Treuhaft'lara öğle yemeğine gel. Kiş yemeği yapacağım," dedim.

"Orada olacağım."

Decca'ya onun da bulunmasını istediğimi söylediğimde, "Bir dakika bile durmam," dedi.

"Neden bahsedeceğim?"

Decca, "Kiş yapıyorsun işte, ondan bahset," dedi.

Fırına bir kiş Lorraine koyduktan sonra önümdeki iki saati hayalimde canlandırmaya çalıştım.

Saat tam birde kapı çaldı ve hayatımda hiç görmediğim bir kadına kapıyı açtım. Ufak tefek ve hoş bir kadındı ve yüzüne bir şaşkınlık ifadesi yapışıp kalmıştı. "Selam, nasılsın?"

"Harika. Ya sen? İçeri girsene."

Girdi.

Ona kişin hazır olduğunu söylediğimde, kendisinin de hazır olduğunu söyledi. İkimiz de bir diğerinin kim olduğu hakkında hiçbir fikre sahip olmadan otururken bir yandan da bu saçma durumdan nasıl kurtulacağımızı düşünüyorduk.

Yemekten sonra kiş Lorraine'in tarifiyle ilgili uzun bir konuşma yaptık. Şarabımızı alıp oturma odasına geçtik.

Marilyn, "Tahoe'de kimi gördüm, bil?" dedi.

Tahmin edemediğimi söyledim.

"Charles Chestnut. Beni tanımamış gibi davrandı."

Bir yandan ismi hatırlamamı umuyor, bir yandan da tanımayacağımı biliyordu. Ben onun kadar cesur değildim. Hiçbir şey söylemedim.

Marilyn devam etti, "Onunla konuştuğumda bana sorgulayıcı bakışlarla bakmayı sürdürdü. Adi herif, diye geçirdim aklımdan. Oysa sen ve ben onun kampanyası için çalışmıştık." Yine hiçbir cevap vermedim.

"Ona yaklaştım ve dedim ki, beni şimdi tanımazlıktan gelebilirsin, ama Louise Meriwether'i görene kadar bekle."

İşte. Sorularım cevabı tam buradaydı.

"Marilyn, sana bunu söylemeyi hiç istemezdim ama ben Louise Meriwether değilim."

Yüksek sesle, "Zaten o olduğunu düşünmemiştim! Dün akşam telefonda sesini çıkaramadım," diye bağırdı.

Odanın tam ortasında duruyordu. "Ve kapıyı açtığında aklımdan, eğer kendisine çok acayip bir şey yapmadıysa bu Louise değil, diye geçirdim."

"Neden Louise olduğumu düşünmüştün?" diye sordum.

"Bruce bana, Bob Treuhaft'ın Louise'in, yani senin New York'tan ziyarete geldiğini söylediğini anlattı ve seni, yani, Louise'i ne kadar sevdiğimi biliyordu."

"Lütfen söyle bana, sen kimsin?" diye sordu.

"Maya Angelou," diye cevap verdim.

"Aman Tanrım, dinle, buradan hemen gidiyorum. Üzgünüm."

"Hayır lütfen, bu belki de arkadaş edinmenin yeni bir yolu olabilir. Neler olduğunu anlamaya çalışalım."

"Bob, Bruce'u aramış ve rezervasyon yaptırmak istediğini söylemiş. New York'tan Afro-Amerikalı bir yazar arkadaşlarının da onlarla birlikte olduğunu anlatmış."

Bruce sormuş: "Uzun boylu mu?"

Bob cevap vermiş: "Bir seksen."

Louise Meriwether bir seksen boyunda, siyah ve yazarmış.

Ve Bruce, "Bu benim eşimin çok sevdiği arkadaşı," demiş.

Görünüşe göre New York'ta bir seksen boyunda, siyah tek bir kadın yazar vardı.

Marilyn ve ben her şeyi bildiğini sanan erkeklere ve birbirini hiç tanımayan iki yabancı arasında bir ziyaret gerçekleştirmeyi başaran kendimize kahkahalarla güldük.

Bir psikolog ve yazardı. Benim tarzımda biri olduğunu görebiliyordum. Akıllı, eğlenceli ve inatçı; hiç ummadığım bir şekilde bana arkadaşlık etti.

Çok sevdiğim kardeşim Bailey hayatını kontrol altına alabilmek için eroinle savaşıyordu. Savaşı hâlâ şiddetle devam ederken bana samimiyetle, bundan kurtulmayı istediğini söyledi. Bu alanda uzman iki siyah erkek psikologla seansının ücretini ödemeyi önerdiğimde bunu kabul etmedi.

Ona Marilyn Marshall'dan bahsettiğimde kitaplarından birini alıp okudu. Tipik Bailey'di işte - uyuşturucu ya vardı ya da yoktu - ödevini mutlaka yapardı. Onunla tanışmak istediğini söyledi.

Marilyn'e her şeyi anlattım ve onunla bir hasta değil ama bir arkadaşın kardeşi olarak görüşmeyi kabul etti. Bruce Marshall'la konuştum ve Bailey için restoranında bir öğlen ve akşam yemeği ayarladım. Bir misafir getirebilir ve hesabı imzalayabilirdi. Sadece Bruce, Marilyn ve ben ödemeyi onun yapmadığını bile-

cektik. Bailey restoranı kullanarak Marilyn Greene Marshall'la arada bir görüşmeye başladı.

Böylece, bir yıl boyunca kardeşim hayatını kontrol etmeyi başardı. Komik bir tesadüfle tanıştığım bu iki yabancıya minnettarlık duydum. Bir yabancının yüzünün ardında beni bir dostun bekleyebileceğini öğrendim.

13

Celia Cruz

Bazı sanatçılar tüm insanlara, tüm dünyaya, tüm zamanlara aittir.

Bu listedeki şarkıcılar, müzisyenler ve şairler Tevrat'taki Arpçı Davut, Masalcı Ezop, Çadırcı Ömer Hayyam, Avonlu Şair Shakespeare, New Orleans'ın dâhisi Louis Armstrong, Mısır'ın ruhu Om Kalsoum, Frank Sinatra, Mahalia Jackson, Dizzy Gillespie, Ray Charles diye uzayıp gider.

Bu isimler soluksuz kalıncaya kadar da devam edebilir ancak Kübalı muhteşem bir şarkıcı olan Celia Cruz ismi, tüm insanlara ait biri olarak aralarında parlayacaktır. İspanyolca şarkıları insan ruhunu anlamak için yazılmış gibidir.

Celia Cruz'un bir plağını ilk defa 1950'li yılların başlarında dinledim. İspanyolcayı oldukça iyi konuşmama ve müziğini sevmeme rağmen, sözlerini anlamakta güçlük çekiyordum. Bunun üzerine Celia Cruz ile ilgili her şeyi araştırmaya başladım ve onun sadık bir hayranı olabilmem için daha özenle ve sabırla İspanyolca çalışmam gerektiğini fark ettim. Ve öyle de yaptım.

Yaptığı bütün plakları ve adının geçtiği bütün dergileri bulabilmek için New York'taki kardeşim Bailey'den yardım aldım.

İspanyolcamı geliştirdim. Yıllar sonra Tito Puente, Willie BoBo ve Mongo Santamaria ile çalışırken, onlarla kulisteki sohbetlerimim yanı sıra kendi sahnemi de yapabiliyordum.

Profesyonel olarak şarkı söylemeye başlamıştım ama bu konuda daha çok yol kat etmem gerekiyordu. Kendi sahnemi yapıyordum, çünkü ritimlerim heyecan vericiydi. Bazıları beraber büyüdüğüm, diğerleri de Celia Cruz'un plaklarından bulduğum ve tamamıyla aldığım ritimlerdi bunlar.

Cruz Birleşik Devletler'e gelip New York City'deki Upper Broadway'de bir oyunda yer aldığında onu her gün izlemeye gittim. Sahnede âdeta patlıyor ve varlığıyla yoğun duygulara yol açıyordu. Sahip olduğum her şeyi kendimle birlikte sahneye taşımayı ondan öğrendim. Ve şimdi, kırk küsur yıl sonra, müzik olmadan ve yalnızca okuyarak, şiir okuyup dinleyicileri tatmin edebiliyorum. Performansıma getirdiğim duruşun büyük bir bölümünü Celia Cruz'dan öğrendim.

Tüm büyük sanatçılar aynı kaynaktan beslenir: insan kalbi. Çünkü farklılıklarımızdan çok benzerliklerimizi anlatır o bize.

14

Fannie Lou Hamer

"Bütün bunlar bizim kayıtlı olmak, birinci sınıf yurttaş olmak istememizden kaynaklanıyor ve şimdi eğer FDP'ye yer yoksa, Amerika'ya sorarım; bu Amerika, özgürlükler ülkesi ve cesaretin evi, sırf iyi insanlar olarak yaşamak istediğimiz için her gün tehdit edilmemiz nedeniyle telefonlarımızın fişini çekip uyumak zorunda olduğumuz Amerika mı? Teşekkürler."

– FANNIE LOU HAMER

Bu kelimelerin Afriko Amerikalı bir kadının dudaklarından döküldüğünü bilmemiz gerekir. Bu kelimelerin bir Amerikalının kalbinden kopup geldiğini bilmeliyiz.

Her Amerikalının kalbinde alev alev yanan bir arzu, büyük bir ülkeye ait olma arzusunun yaşadığına inanıyorum. Her vatandaşın dünya sahnesinde dikilmek ve kuvvetli olanın zayıf olanı ezmediği ve demokrasi hayalinin yalnızca güçlülere ait olmadığı asil bir ülkeyi temsil etmek istediklerine inanıyorum.

Fannie Lou Hamer'm kırk yıl önce ortaya attığı soruları duymamız gerek. Her yerdeki her Amerikalı kendisine Hamer'in sorduğu bu soruları sorar:

Ülkem hakkında ne düşünüyorum? Amerika Birleşik Devletleri sözcüklerini duyduğum zaman göğsümün kabarıp kanımın canlanmasını sağlayan nedir: Ülkemi yeterince yüceltiyor muyum? Ülkemin diğer vatandaşlarını yeterince övüyor muyum? Amerika Birleşik Devletleri adını duyunca başımı yere indirip gözlerimi başka yana çevirmemin nedeni ne? Ve bununla ilgili ne yapıyorum? Hayal kırıklığımın nedenlerini liderlerime ve ülkemin diğer vatandaşlarına mı bağlıyorum, yoksa ben de etliye sütlüye karışmayan biri miyim? Amerikalılar olarak, cevap vermekten korkmamalıyız.

Uzun yıllar önce sorduğumuz soruları ve verdiğimiz cevapları çocuklarımız ezberledi ve bunlar sözlü Amerika tarihinin ayrılmaz bir parçası haline geldi.

Patrick Henry diyor ki, "Diğerlerinin hangi yolu seçeceğini bilemem, ama benim için, bana ya özgürlük verin ya da ölüm."

On dokuzuncu yüzyıl şairi olan ve bir köle olarak doğmuş George Moses Horton şöyle diyor: "Eyvah! Ben bunun için mi doğdum, bu hayvanlara yakışır zinciri giymek için mi? Kelepçeleri bileklerimden çıkarmalı ve tekrar bir insan gibi yaşamalıyım."

> "Yalnızca bugüne ve geçmişe sahip bir varlık olarak yaşama düşüncesi çok rahatsız ediciydi. İçinde umut olan bir geleceği arzuluyordum. Harekete geçme, düşünme ve konuşma konusundaki kararlılığın uyandırdığı özgür olma arzusu."
>
> – FREDERICK DOUGLAS

Demokrasi aşkı Harriet Tubman'in sadece kendi özgürlüğünün peşinden koşup ona kavuşmasını sağlamakla kalmadı, aynı zamanda birçok kölenin özgürlüğünü kazanması için köleleşmiş Güney'e sayısız gezi yaparak binlerce insanın kalbine özgürlüğün mümkün olduğu düşüncesini aşıladı.

Fannie Lou Hamer ve Mississippi Demokrat Özgürlük Partisi, Amerika halkının sırtında güvenli olduğu varsayılan tüneklere yerleşmiş kötülüğü yerinden kaldırmak için hareke-te geçtiğinde, tarihin omuzları üstünde dikiliyordu. Fannie Lou Hamer ve Mississippi Demokrat Özgürlük Partisi'nin hayatta kalan üyelerini saygıyla anmak yerinde olur. Bize bıraktıkları hediyeler için onlara teşekkür ediyoruz.

İnsan yüreği o kadar narin ve hassastır ki, bir şey uğruna çabalarken sendelememesi için teşvik edilmeye ihtiyaç duyar. İnsan yüreği o kadar sağlam ve serttir ki, bir kere cesaret bul-du mu, yolundan şaşmaz bir ısrarla ritmine devam eder. İnsan yüreğine cesaret veren şeylerden biri müziktir. Çağlar boyun-ca büyürken ve yaşarken dinlemek için şarkılar yaptık. Biz Amerikalılar, dünyanın her yerindeki insanların ruhuna ilham vermek ve onları yüreklendirmek için müzik yaptık.

Fannie Lou Hamer bir kadın olduğunu ve yalnızca bir kadın olduğunu biliyordu. Ama aynı zamanda bir Amerikalı olduğunu ve bir Amerikalı olarak ırkçılığın kör karanlığında yakacağı bir ışığı olduğunu da biliyordu. Bu cılız bir ışıktı belki ama tam da cehaletin gözlerine yöneltti ışığını.

Fannie Lou Hamer'ın en sevdiği şarkı hepimizin bildiği bir şarkıydı. Tüm Amerikalıların çocukluklarından beri söylediği bir şarkı...

"Benim küçük ışığım,
Ben onu yakacağım,
Bırak yansın,
Bırak yansın,
Bırak yansın."

15

Senegal

Samia, göz alıcı kıyafetler giyen Senegalli ünlü bir aktristi. Onunla bir Paris gezimde taşındım. O ve Fransız kocası Pierre, varillerce ucuz şarap içip Nietzche'den James Baldwin'e kadar herkesi, her şeyi tartışan entelektüel bir sanatçı grubunun üyeleriydi.

Paris topluluğuna alışmam kolay oldu. Sanki hünerlerimizi kendimiz için, kendimiz yaratmış gibi gençliğimizle, yeteneğimizle ve zekâmızla övünüyorduk.

Samia, kocasıyla birlikte yılın büyük bir bölümünü Senegal'in başkenti Dakar'da geçirdiklerini ve beni ağırlamaktan mutlu olacaklarını söyledi. Senegal'e yıllar sonra gittiğimde bana verdikleri telefon numarası hâlâ çalışıyordu. Akşam yemeğine davet edildim.

Çok hoş döşenmiş oturma odasından kahkahalar ve bardaklara çarpan buzların sesi yükseliyordu. Konuklar çoktan kaynaşmıştı. Avrupalılar kadar Afrikalılar da dört dörtlük bir partinin keyfini çıkarıyorlardı. Samia beni kapının yanındaki küçük bir misafir grubuna tanıttıktan sonra bir hizmetçi bana bir içki verene kadar konuşmaya devam etti.

Bir gruptan diğerine geçiyordum. Samia'nın ana dili Sererdi ancak ben Serer dilini bilmiyordum ve Senegal aksam, konuşulan Fransızcayı anlamamı zorlaştırıyordu. Önünden geçtiğim açık bir kapıdan baktığımda, insanların duvar boyunca dizildiklerini ve odanın ortasındaki güzel Doğu halısına basmamaya dikkat ettiklerini fark ettim.

Mısır'da, sadece o, ailesi ve arkadaşlarının pahalı halılarını eskitebileceğini söyleyerek hizmetçilerinin halıların üzerinde yürümesine izin vermeyen bir kadın tanımıştım. Samia gözümden düşüvermişti. Görünüşe bakılırsa konuklarına halısına basarlarsa bunu hoş karşılamayacağını söylemişti. Bir konuğa nasıl davranacağını söylerken insan hangi kelimeleri kullanırdı ki? Bunu öğrenmeye karar verdim.

Odaya girdim ve duvardaki bazı tablolara bakıyormuş gibi yaparak, halının ortasına doğru yürüdüm, sonra döndüm ve tekrar başka bir tabloya yaklaştım. Halının üzerine dört beş defa basmış olmalıyım. Kenarlarda sıkışmış olan konuklar bana belli belirsiz gülümsüyorlardı. Halıların üzerinde yürünebileceğini görünce cesaret almış olmalıydılar.

Beyaz brokar elbiseli Senegalli bir kadın gülümseyerek benimle konuşmaya başladı. Bir yazardı ve kitaplardan konuşmaya başladık. Sohbet o kadar ilgimi çekmişti ki, az kalsın bir sonraki sahneyi kaçırıyordum. İki hizmetçi gelerek üzerinde yürümüş olduğum halıyı rulo yapıp götürdüler. Hemen ardından aynı derecede güzel bir başka hah ile geri döndüler. Halıyı serdiler ve dümdüz olana kadar uğraştılar.

Sonra halının üzerine bardakları ve büyük servis kaşıklarını, katlanmış peçeteleri ve gümüş takımları, şarabı ve su ile dolu sürahileri yerleştirdiler. Son olarak da bir kâse dolusu, buharı tüten pirinç ile tavuk yerleştirildi.

Samia ve Pierre ortaya çıktığında ellerini çırparak konukların dikkatlerini çektiler. Samia en ünlü Senegal yemeğini sunduklarını söyledi: "Yassah, Amerika'dan gelen kardeşimiz için." Bana doğru el sallayıp şöyle dedi, "Maya Angelou için, artık oturalım mı?"

Bütün konuklar yere oturdu. Yüzüm ve boynum yanıyordu. Neyse ki, çikolata kahverengisi tenim sayesinde, insanlar utançtan kıpkırmızı olduğumun farkında değildi. Çok zeki ve görgülü Maya Angelou, sofra örtüsünün üzerinde dolaşmıştı.

Yere oturduğumda lokmaları zorla yutuyordum. Lokmalarımın boğazımdaki utanç düğümünden kendilerine yer açması gerekiyordu.

Tanımadığınız bir kültürde, hiçbir yenilik, tavsiye veya ders önermemeniz zekice olurdu.

Bilgeliğin esası, sadelikte yatıyordu.

16

Ölümsüz Beyaz Perde

Amerikan Film Enstitüsü, Hollywood'un en üretken ve saygın yönetmenlerinden biri olan William Wyler'a yıllar önce takdirlerini sunmuştu. Mütevelli Heyeti'nin bir üyesi olarak benden de törene katılmam istendi. Basit bir giriş yapacaktım. Beni gururlandıran bu daveti elbette ki kabul ettim.

Sosyetik Century Plaza Hotel'de gerçekleştirilen etkinliğe günün en göz alıcı ve ünlü aktör ve aktrisleri katılmıştı. Fred Astaire, Audrey Hepburn ve Gregory Peck oradaydı. Walter Pidgeon, Greer Garson, Henry Fonda ve Charlton Heston izleyenlerin arasında âdeta göz alıyordu. Bense bir masada titreyerek oturuyor ve salonda göz gezdiriyordum. Bunlar aşk, saygınlık ve adaletle ilgili fikirlerimi oluşturan yüzlerden bazılarıydı. Beyaz perdedeki bu insanlar zarafet, ahlak, güzellik, cömertlik ve cesareti sergilemişlerdi. Sonra birden Arkansas'ta bulunan küçük kasabamdaki ırkçı sinema salonunun görüntüsü geldi gözlerimin önüne.

Kardeşimle sinemaya gitmek istediğimiz her defasında, beyaz yetişkinlerin düşmanca bakışlarına göğüs germek zorundaydık. Bilet gişesine vardığımızda paramızı ödüyorduk ve bize yalnızca siyah müşterilere ayrılmış balkona (akbaba tüneği

diyorlardı buraya) giden dışarıdaki sarsak merdiveni işaret ediyorlardı.

Orada dizlerimiz çenemizde, sıkış tıkış bir alanda, ayaklarımızın altında atılmış şeker ambalajları ve diğer çöplerle birlikte otururduk. Orada tünüyor ve büyüyüp güzel, zengin ve beyaz olduğumuzda nasıl hareket edeceğimizi inceliyorduk.

Şimdi ise yıllar geçmiş ve bir otelin parıltılı balo salonunda oturuyor ve film starlarının sırasıyla Bay Wyler'a saygılarını sunmalarını izliyordum. Geçmiş anılarım beni Güneyin aşağılama dolu günlerine götürmüştü. İsmim söylendiğinde, dikkatle ezberlediğim sunumumun her bir kelimesi zihnimden uçup gidiverdi ve mikrofonun arkasında ünlü yüzlere bakarken, bilmeden de olsa geçmiş utançlarıma etkileri olan bu insanlara büyük bir öfke duydum. Öfkeden dilim boğazıma yapışmış ve beynim sanki durmuştu. Kendimi şöyle haykırmaktan alıkoymam olağanüstü bir kontrol sayesinde oldu: "Sizden nefret ediyorum. Hepinizden nefret ediyorum. Sizden gücünüz ve ününüz, sağlığınız ve paranız, kabul gördüğünüz için nefret ediyorum." Sanırım ağzımı açacak olursam gerçekleri ağzımdan kaçıracağımdan korkmuştum: "Sahip olduğunuz her şeyi ve olduğunuz her şeyi sevdiğim için sizleri seviyorum." Bu ünlü kitlenin önünde konuşmadan duruyordum. Birkaç konuşma girişiminden sonra birkaç sözcük mırıldandım ve salondan çıktım.

Uyuşturucunun etkisiyle kafamın bulandığına dair söylentiler çıktı - ki bunlar asla doğru değildi. Bu acı veren olayı daha sonra düşündüğümde, Arkansas'ın bana verdiklerini anımsıyorum. Nereden geldiğimi asla unutamayacağımı anlıyorum. Ruhum her zaman geriye bakacak ve tırmandığım dağları ve içinden geçtiğim nehirleri ve yolun ilerisinde hâlâ beni bekleyen zorlukları düşüneceğim. Bunu bilmek bana güç veriyor.

17

Kendini Korurken

Kısa bir zaman önce, yazmış olduğum kısa bir öykünün prodüksiyonu için iznimi isteyen dört televizyon prodüktörü ile bir randevum vardı.

Genelde olduğu gibi, grubun lideri kendini hemen gösterdi. Patronun kim olduğu konusunda şüphe yoktu. Söz konusu kadın ufak tefekti; yüzünde anında belirip kaybolan bir gülümsemesi ve tiz bir sesi vardı. Onu paylamamı gerektirecek kadar iğneli olmamakla birlikte, bana haddimi bildirmek istediğini, ki haddim görünüşe göre onun haddinden aşağıdaydı, fark etmeme yetecek kadar sivri dilliydi.

"Bu restoranda buluştuğumuza memnun oldum, en sevdiklerimden biridir," dedim.

"Yıllardır buraya gelmemiştim ama en son geldiğimde atmosferin bir huzurevi kadar sıkıcı olduğunu anımsıyorum," dedi.

Etrafına bir göz atarak yapmacık bir gülümsemeyle, "Pek de değişmiş gibi görünmüyor," diye ekledi.

Söylediklerime üç defa alaycı bir tavırla cevap verdikten sonra, "Bunu neden yapıyorsunuz?" diye sordum.

Hoş, masum bir sesle cevapladı, "Ne, ne yapıyorum?"

"Bana korkakça saldırıyorsunuz," dedim.

Güldü ve, "Ah, hayır. Sadece size her zaman her konuda haklı olamayacağınızı göstermeye çalışıyordum. Zaten ben küçük sözcük savaşlarından hoşlanırım. Zekâyı keskinleştirir, ayrıca acımasız derecede açık sözlüyümdür."

Ellerimi kucağımda kenetledim ve çenemi göğsüme indirdim. Kendimi nazik olmaya zorluyordum.

Prodüktöre," Sözcük savaşı mı? Beni sözcük savaşı için arenaya mı davet ediyorsunuz?" diye sordum.

O da cesurca, "Evet, öyle, evet, ediyorum," dedi.

"Ben böyle bir şey istemiyorum, ama bizi bir araya getiren işten bahsedebiliriz. Şirketiniz benden öykümü televizyonda kullanmak için iznimi istedi. Size 'Hayır,' diyorum. Kabul etmiyorum."

"Henüz size teklifimimizi sunmadık," dedi.

"Bu önemli değil. Bana sunacağınız çalışma ortamının huzur dolu ve hoş bir ortam olmayacağını çok iyi biliyorum. Sizin çalışma tarzınız bu değil, o yüzden bana sunacağınız bütün önerileri reddetmek durumundayım."

Sanırım şunları da ekleyebilirdim, "Sizi temin ederim, rakibiniz olmamı istemezsiniz, çünkü kendimi tehdit altında hissettiğim anda kazanana kadar savaşırım ve bu durumda sizden otuz yaş büyük, hırsıyla ün yapmış bir kadın olduğumu unuturum. Sonra savaşın ardından, seni mağlup ettiğimi görecek olursam, yaşadığım onca acıyı, sevinci, korkuyu ve görkemi, savaşa kimi çağırdığı konusunda dikkatli olması gereken bir tek kadını yenmek için kullandığımı görüp utanır ve kendimden pek hoşlanmazdım. Siz beni yenecek olursanız da harap olur ve bir şeyler fırlatmaya başlardım."

Şiddete dahil olmaktan hiçbir zaman gurur duymam, ama yine de, hepimizin kendimize göz kulak olmak zorunda olduğumuzu ve gereken yerde gerektiği zaman kendimizi korumak için hazır olmamız gerektiğini biliyorum.

18

Bayan Coretta Scott King

Geçtiğimiz birkaç yılda, hatta son birkaç ayda, kırk yıldan fazla bir süredir tanıdığım dostlarıma veda etmek zorunda kaldım. Hayatın en tatlı ve en acı derslerinin çoğunu birlikte öğrendiğim ve özlediğim dostlarımdı bunlar.

James Baldwin ve Alex Haley'yi ve birlikte paylaştığımız tüm o gürültülü konuşmalar, haykırışlar, kahkahalar ve ağlamalarla dolu hafta sonlarını hâlâ özlüyorum. Betty Shabazz, ona son yemek pişirdiğimde üzerinde ne olduğunu hatırlayacak kadar yakın bana. Tom Feelings ve ben birlikte bir kitap yazmıştık ve o benim merhum annemin, hâlâ yatak odamda asılı duran bir portresini çizmişti. Ossie Davis'le ölümünden birkaç gün önce konuşmuş ve o ve eşi Ruby Dee'nin Washington D.C.'de yetişemeyecekleri bir işte onlara vekâlet etmeye söz vermiştim.

Ve son olarak da, kendi seçtiğim kardeşlerimden Coretta Scott King'e veda ettim. Her yıl doğum günüm yaklaştığında, Martin Luther King'in doğum günümde suikaste uğradığını hatırlarım; bu yüzden son otuz yıl içinde her yıl, Coretta Scott King ile birlikte 4 Nisan günü birbirimize çiçek veya kart gönderiyor ya da telefonla görüşüyorduk.

Bir dostumu veya sevdiğimi o dönüşü olmayan topraklara göndermekte çok zorlanıyorum. "Ölüm, zehrini nereye akıttın?" sorusunu, "Kalbimin, zihnimin ve anılarımın içine," diye cevaplıyorum.

Ölümün geride bıraktığı boşluk üzerine acı dolu bir huşu ile sarmalanıyorum. Nereye gitti? Şimdi nerede? Yoksa şair James Weldon Johnson'ın söylediği gibi, "İsa'nın göğsünde mi dinleniyorlar"? Eğer öyleyse, Yahudi sevdiklerim, Japon ve Müslüman dostlarım. Acaba onlar kimin göğsünde yatıyor?

Bu sorulardan sonra ancak, her şeyi bilmek zorunda olmadığımı düşününce rahatlıyorum. Sadece bildiklerimi bilmenin yeterli olduğunu ve bildiklerimin her zaman doğru olmayabileceğini hatırlatıyorum kendime.

Sevdiğim birinin kaybının ardından kendimi öfkeyle dolu bulduğum zaman, tüm ilgi ve sorularımın merhum sevdiğimden öğrendiklerime veya öğreneceklerime yoğunlaştırmam gerektiğini kendime hatırlatmaya çalışıyorum. İyi bir hayat yaşamam konusunda bana yardımcı olabilecek ne bırakmış bana?

Daha nazik,
daha sabırlı,
ve daha cömert,
daha sevecen,
daha kolay gülen,
dürüst gözyaşlarını kabul etmeye daha hazır olmayı öğrendim mi?
Vefat eden seviklerimin bana bıraktığı mirası kabul edersem, onlara sevgileri için,
Tanrı'ya da onlara verdiği hayat için Teşekkürler, diyebilirim.

19

Taziye

Evrenin üzerini örten perde bir anlığına kalktı. Gizem açığa çıktı. Sorular yıldızların ardında bir yerde cevap buldu. Kırışan alınlar düzeldi ve kapanmayan gözlerin kapakları kapandı.

Sevgin, varlığıyla tüm evreni kapladı. Güneşin ışıklarına uyandın ve ay ışığının aydınlattığı geceye sığındın. Bir ömrün tamamı senin için açılan bir hediyeydi ve senin için filiz vermişti. Korolar arp eşliğinde şarkılar söylüyordu ve ayakların atalardan kalma davul seslerine uygun tempo tutuyordu. *Çünkü sevdiklerini ayakta tutuyor ve sevdiklerinin kollarında ayakta duruyordun.*

Şimdi ise günler, çöl kumullarının kuruluğu ve tekdüzeliği ile uzanıyor önünde. Ve bu kederli dönemde seni seven bizler senin tarafından görülemiyoruz artık. Ağzımızdan çıkan sözcükler seni saran boş havayı kaygıyla dolduruyor ve konuşmalarımızdan hiçbir anlam çıkaramıyorsun.

Yine de, biz buradayız. Hâlâ buradayız. Kalplerimiz çektiği acıyla destekliyor seni.

Seni her zaman seveceğiz.

Yalnız değilsin.

20

Tevazu Vadisinde

Yetmişli yılların başlarında, Winston-Salem'de bulunan Wake Forest Üniversitesi'nde bir konuşmaya yapmak üzere davet edildim. Üniversitenin karma olması yakın bir zamanda gerçekleşmişti.

Eşime bu ziyaretle ilgilendiğimi söyledim. Eşim mimardı ve kısa bir zaman önce büyük bir iş aldığı için bana eşlik edemeyecekti. New York'taki yakın bir arkadaşımı aradım. Dolly McPherson, benimle Washington D.C.'de buluşacağını ve oradan güneye beraber inebileceğimizi söyledi.

Okulda yaptığım konuşma iyi karşılandı ve ben binadan çıkmadan, öğrenciler yanıma gelerek beraber sohbet etmeyi teklif ettiler.

Dolly ile birlikte gittiğimiz öğrenci salonunda, her bir kanepenin, sandalyenin, taburenin ve yerdeki minderlerin üzerinin öğrencilerle dolu olduğunu gördük. Siyah öğrencilerin bir grup olarak önde oturacağı şekilde, özellikle ayrılmışlardı.

Herkes sorusunu rahatlıkla soruyordu. Genç, beyaz bir erkek şöyle dedi: "Ben on dokuz yaşındayım, ilerde adam olacağım ama gerçeğe baktığınızda, şu an hâlâ bir gencim. Ama

oradaki çocuk," siyah bir öğrenciye işaret etti, "ona genç dediğimde çok kızıyor ama biz aynı yaştayız. Bunun nedeni ne?" Siyah öğrenciye doğru el salladım, "Kendisi orada, neden ona sormuyorsun?"

Siyah bir kız öğrenci ise şöyle dedi: "Liseyi iyi bir okulda, birincilikle bitirdim. Çok iyi İngilizce konuşuyorum. Neden onlar," beyaz öğrencilere işaret etti başıyla, "benimle anlayamayacağım kadar kaba bir aksanla konuşmaları gerektiğini düşünüyorlar?"

Kendisiyle nasıl konuştuklarını söylemesini istedim. "Şöyle diyorlar: 'Hey gençlik, n'aber? Nası gidiyo?'" O kadar abartılı bir güney aksam ile konuştu ki herkes gülmeye başladı.

"İşte oradalar, neden onlara sormuyorsun?" Birbirleriyle konuşmaya başladıklarında, köprü görevi gördüğümü fark ettim. Bu öğrencilerin aileleri, birbirleriyle eşit olarak konuşmalarına izin verecek bir dile hiçbir zaman sahip olmamışlardı ve şimdi bu ailelerin çocukları, aralarında diyalog oluşturabilecek bir yol keşfediyorlardı. Onlarla gece yarısına kadar oturdum, onlara cesaret verdim, yardımcı oldum, konuşmaları için teşvik ettim.

Yorulmuş bir şekilde ayağa kalktığımda, Tom Mullin, Wake Forest Üniversitesi'nin Dekanı bana bir teklifte bulundu: "Dr. Angelou, bir gün emekli olmaya karar verirseniz, sizi Wake Forest Üniversitesi'nde ağırlamaktan memnuniyet duyarız. Sizin için yerimiz mutlaka olacaktır." Yaşamak için Güney'e asla gelmeyeceğimi bildiğim için nazikçe gülümsedim.

Ertesi sabah Dolly ve beni havalimanına götürdüklerinde, kafede kahvaltı edecek kadar vaktimiz vardı. Bize bir masa verdiler ve kahvaltı siparişimiz alındı. Otuz dakikadan fazla bize servis yapan kimse olmadı. Restorandaki tek siyah insanların arkadaşım ve ben olduğumu fark ettim.

Dolly'e döndüm ve, "Kardeşim, hapse girmeye hazır ol, çünkü eğer bu insanlar bize servis yapmak istemiyorlarsa, bu yerin altını üstüne getiririm," dedi.

Soğukkanlılıkla cevap verdi. "Pekâlâ kardeşim."

Uzun ve ince, genç bir bayan olan garsonu çağırdım. "Kardeşim peynirli omlet, ben de pastırmalı yumurta isteyeli otuz dakika oldu. Bize servis yapmak istemiyorsanız, bana bunu söylemenizi ve sonra da polisi aramanızı tavsiye ediyorum."

Genç kadının yüzü aniden endişeli bir hal aldı. Yumuşak, Kuzey Karolina aksam ile, "Hayır bayan, sorun bu değil, sorun şefimizin mısır lapasının bitmiş olması. Mısır lapası olmadan kahvaltı veremez. Mısır lapası on dakika içinde hazır olacak ve o zaman size servis yapacağım." "Lapa" kelimesini sanki içinde iki "p" varmış gibi telaffuz ediyordu - "lappa."

Kendimi hiç bu kadar aptal hissetmemiştim. Yüzüm kızardı ve boynum yanmaya başladı. Bir şekilde garsondan özür dilemeye çalıştım. Dolly McPherson da kendini kontrol ederek benim aptallığımı dile getirmedi. Güvenli evime ve istikrarlı kocama döndüğümde, herkese okuldan, öğrencilerden ve tekliften bahsettim. Havalimanında yaşanan sahneden ise kimseye söz etmedim.

Kocam Paul DuFeu, bir mimar, yazar ve İngiltere'de popüler bir karikatüristti. Tanıştıktan sonraki iki gün içinde, birbirimize âşık olduğumuzu ve hayatımızı paylaşmamız gerektiğini biliyorduk.

On yıl boyunca birbirimizi şaşırttık, eğlendirdik, öfkelendirdik ve destekledik. Hiç beklenmedik bir biçimde, aşk dolu bu güneşli gökyüzünü bir fırtına bulutu kapladı. Sorularım onu rahatsız etmeye başlamıştı; kocam da tek eşlilikten sıkıldığını ve hayatında daha fazla kışkırtmaya ihtiyaç duyduğunu itiraf etti.

Ulusal bir konferans turuna başlamadan hemen önce ayrıldık. Kocam bir mimar olduğu ve işi kuzey Kaliforniya'da olduğu için, ona San Francisco'yu, köprüleri, tepeleri, gurme restoranlarını ve o güzelim koy manzarasını armağan etmeye karar verdim.

Hayattaki diğer tüm değişim törenleri gibi boşanma da insana yeni manzaralar, yeni ritimler, yeni yüzler ve yeni yerler, bazen de yeni ırklar tanıtır.

Söz vermiş olduğum konferanslar için ülkenin dört bir yanını gezerken, bir yandan da sığınacak güvenli ve yumuşak bir yer arıyordum. Bir yazar olarak sarı not defterimi, tükenmez kalemlerimi, Random House sözlüğümü, Roget's Thesaurus sözlüğümü, Kral James İncilini, bir deste oyun kâğıdı ve bir şişe kaliteli şarabımı alıp istediğim yerde yazabilirdim. Denver, Colorado güzeldi ama havası çok nemliydi ve şehirde siyahlar, Latinler ve Kızılderililer olmakla birlikte, şehirle bütünleşmiş sayılmazlardı. Chattanooga, Tenessee'ye baktığımda ise nüfusunun büyük bölümünün, devam eden İç Savaş'ta aktif olarak Konfederasyon tarafında olduğunu gördüm.

Ziyaret ettiğim diğer şehirler de çok büyük ve/veya çok küçük ve dar görüşlüydü. Cambridge, Massachusetts şehri görünüşe göre istediğim her şeyi içinde barındırıyordu: tarih, üniversiteler, ırk karışımı, büyük kitapçılar, kiliseler ve cumartesi geceleri için eğlence mekânları. Yalnızca Kuzey Karolina'daki Winston-Salem, tüm sahip olduklarıyla, Cambridge'la yarışabilirdi. İki şehri de ikişer defa ziyaret ettim.

Sonunda vazgeçtiğim seçenek Cambridge oldu, çünkü ben, güneyli bir kadın olarak kardan pek hoşlanmıyordum ve Cambridge, Massachusetts şehrinde her yıl benim hoşuma gitmeyecek kadar çok kar yağıyordu.

Winston-Salem'e yerleştikten sonra üniversitenin müdürü Dr. Ed Wilson ve bana bu pozisyonu on yıl kadar önce teklif eden Dr. Tom Mullin, bana gelerek yaşam boyu atanacağım Reynolds Profesörlüğü makamını teklif ettiler. Onlara teşekkür ettim ve bu görevi bir seneliğine üstleneceğimi, böylece öğretmeyi ve aslında Winston-Salem'i sevip sevmeyeceğimi görmek istediğimi söyledim.

Üç aylık öğretmenlikten sonra, muazzam bir keşifte bulundum. Aslında öğretmenlik yapan bir yazar değil, yazarlık yapan bir öğretmen olduğumu fark ettim.

Kuzey Karolina'ya yaptığım daha önceki ziyaretlerimde, İngilizce Bölümü başkanı Elizabeth Phillips'le ve diğer fakülte üyeleriyle arkadaş olmuştum. Akşamları ve öğlenleri yemeklerin ardından, kafamı kurcalayan şeyleri soruyordum onlara. Irk ayrımını nasıl kabullendiklerini bilmem gerekiyordu. Gerçekten de beyazların siyahlara göre üstün olduğuna inanıyorlar mıydı? Siyahların, otobüste yanlarına oturmalarına engel olan ama bir yandan yemeklerini pişirmelerine ve hatta bebeklerini emzirmelerine izin verebilecekleri bulaşıcı bir hastalıklarının olduğunu mu düşünüyorlardı?

Yeni çalışma arkadaşlarımın sorularımı samimiyetle, dürüstçe, biraz utanç, biraz da pişmanlıkla cevaplaması beni yüreklendirmişti. "Açıkçası, bunun hakkında hiç düşünmemiştim. Sanki böyle olmuş ve böyle de olacakmış gibi geliyordu." "Ben bu konuyu düşünmüştüm ama bu durumu değiştirmek için bir şey yapabileceğimi sanmıyordum." "Siyah gençler Greensboro'daki 5 & Dime dükkânının tezgâhında oturarak eylem yaptıklarında çok gurur duydum. Ben de bir siyah olup onlara katılabilmeyi istedim."

Bundan hoşlansam da, hoşlanmasam da, çalışma arkadaşlarımın çaresizlik hissini anladığımı itiraf etmeliyim. Verdikleri cevaplar, cesaretin tüm meziyetlerin içinde en önemlisi olduğuna dair inancımı pekiştirdi. Düşündüm, eğer ırk ayrımı döneminde ben de bir beyaz olsaydım, en az direnç gösterenlerin yanında yer alabilirdim.

Winston-Salem'e taşındıktan sonra iyileşmeye başladım. Açıklı koyulu manzara, çiçekler açan kızılcıklar, erguvanlar, mersin ağaçları, iki metre boyunda orman gülleri ile dopdoluydu. Rengârenk, bir metre genişliğinde açelyalar her yerde yabani ve muhteşem güzellikleriyle açıyorlardı.

Winston-Salem, Piedmont bölgesindeydi ve tıpkı kelimenin içerdiği anlam gibi dağların eteğindeydi. Yanımızda yükselen dağlar Great Smokies ve Blue Ridge dağlarıydı. Kuzey Karolina'daki şu nükteyi çok severim. Buranın yerlileri eyaletin tevazu vadisinde olduğunu ve iki kibir kulesinin, yani Virginia ve Güney Karolina'nın arasında bulunduğunu söylüyorlar.

Bulduğum iyi müzeler, Broadway oyunlarına yıldız yetiştiren ve New York Senfonisi'ne de kemancı yetiştiren birinci sınıf bir sanat okuluna eşdeğer korolarıyla mükemmel kiliseler beni çok mutlu ediyordu.

Yerlilerin yumuşak, şarkı söyleme aksanlarına ve İngilizceyi kullanışlarındaki yaratıcılıklarına bayılıyordum. Süpermarketteki kasa görevlisi bana Winston-Salem'i beğenip beğenmediğimi sordu. Ben de cevap verdim. "Seviyorum ama çok sıcak. Buna dayanabilir miyim, bilmiyorum."

Aldığım eşyaları toplamaya ara vermeyen kasiyer: "Evet Dr. Angelou, ama geçer gider," diye cevap verdi.

Muhteşem korosu ve kendini adamış başkanı ile Mt. Zion Baptist Kilisesi'ni bulduğumda hemen katıldım. Yakınlarda şeh-

rin önemli bir eğitim hastanesi vardı. İş arkadaşlarımdan biri Emily Dickinson'la ilgilenirken bir diğeri on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıl Avrupa şiiriyle ilgileniyordu. Bu da en sevdiğim konulardan biri olan şiir hakkında konuşacak olan arkadaşlarım var demekti.

Winston-Salem'de yaşamanın zorlukları da vardı. Irkçılık hâlâ pek çok gülen yüzün arkasında şiddetini koruyordu ve bazı çevrelerde kadınlardan hâlâ küçük, hoş şeyler olarak bahsediliyordu. Merhum arkadaşım John O. Killens bir defasında bana, "Macon, Georgia aşağı güney, New York City ise yukarı güneydir," demişti.

Cehaletin sunduğu saçmalıklarla karşılaşmak, nerede yaşarsanız yaşayın mümkündür.

On dokuzuncu yüzyılın sonu ve yirminci yüzyılın başında yaşayan büyük Afro-Amerikalı şair Anne Spencer, Virginia'yı ve Robert Browning'i severdi. "Ömür Boyu, Zavallı Browning..."

"Aylardan Baharsa Cennet olur Virginia."

Virginia için belki doğrudur, ama emin olduğum bir şey varsa, o da Kuzey Karolina ve Winston-Salem için kesinlikle doğru olduğudur.

21

Ulusal Ruh

Son kırk yıl içinde ulusal ruhumuz ve hayattan aldığımız keyif giderek zayıfladı. Ulus olarak beklentilerimiz azaldı. Geleceğe dair umudumuz o kadar sönmüş durumda ki, parlak bir gelecekten bahsettiğimiz zaman alaycı bakışlar ve bükülen dudaklarla karşılaşma riskini de almak zorunda kalıyoruz.

Bu yalnız noktaya nasıl ve ne zaman geldik? Daha yüksek bir ahlaka dair arzumuzdan nasıl oldu da, ulusumuzun manzarasını ahlaksızca ithamlar ve spekülasyonlarla dolduranlar karşısında vazgeçtik?

Bir ırkın tamamını katledecek Ari tehdidini ortadan kaldırmak için Avrupa'da savaşan insanlar biz değil miydik? Daha iyi bir dünya için çalışan, dua eden, planlar yapan bizler değil miydik? Yasallaşan ırkçılığı ülkemizden çıkarmak için mücadele veren, yürüyüşler yapan, hapislere giren bizim vatandaşlarımız değil miydi? Özgürlüğün ulusun vicdanında yer aldığı ve saygınlığın hedef olduğu bir ülke hayal etmedik mi?

Bizi yönetmeyi düşünen kadın ve erkeklerin, yönetilenlerin gerçek isteklerini fark etmeleri gerektiği konusunda ısrarcı olmalıyız. Biz ne nefretle yanmakta olan bir binaya sürülmek, ne

de hoşgörüsüzlüğün hüküm sürdüğü bir sisteme yönlendirilmek istiyoruz.

Politikacılar çok daha yüksekleri hedeflemeli ve hedeflerini Demokratik, Cumhuriyetçi, Bağımsız gibi farklı eğilimlerimize göre belirlemelidir.

Birisi politikacılara, küfür çamuru içine gömülmeye devam ettikleri takdirde, yollarına yalnız devam etmeleri gerektiğini söylemeli.

Bayağılığa göz yumarsak, geleceğimiz sallantıya girecek ve bir cehalet yığınının altında kalacaktır. Böyle olması gerekmiyor. Aklımız ve mekânımız, geleceğimizi cesurca karşılamaya yeterli. Harcadığımız zaman ve işgal ettiğimiz mekân için sorumluluk almaya da. Atalarımıza ve torunlarımza saygımızı göstermek için, kendimizi saygılı, cesaretli ve iyi niyetli Amerikalılar olarak göstermeliyiz.

Hem de hemen.

22

Güneyli Köklere Çağrı

Nesiller boyu ayrılıklardan ve yıllarca süren unutkanlıktan sonra, Güney'den bahsedilmesi hafızalarımıza, geçmişin acı ve mutluluk dolu yıllarını getiriyor. Yirminci yüzyılın sonunda, birçok Afro-Amerikalı Güney'deki şehirlerden, ezici önyargılardan ve yasaklardan ayrılarak kuzeyde Chicago ve New York City'e, batıda Los Angeles ve San Diego'ya taşınmışlardı.

Daha iyi bir yaşam, eşitlik, adalet ve eski, güzel, Amerikalı, dört yıldızlı özgürlüğe dair heyecan verici vaadinin çekiciliğine kapılmışlardı. Beklentileri anında karşılanmış ve aynı anda yere düşerek hayal kırıklıkları şeklinde etrafa saçılmıştı.

Beklentilerinin karşılandığı hissi, yarıcı çiftçiliğin sıkıcı angaryalarının yerini, sendika sözleşmeleriyle korunan çalışma şartlarının almasından kaynaklanıyordu. Ne yazık ki son otuz yıl içinde, endüstride bilgisayar kullanımına geçildikçe ve işler yabancı ülkelere verildikçe bu işler de azalmaya başladı. Göçmenlerin ırkla ilgili önyargılardan arınmış olduğunu düşündükleri havanın, Güney'dekinden farklı şekillerde ve muhtemelen daha aşağılayıcı bir biçimde ayrımcı olduğu ortaya çıktı.

Vasıflı ve iyi eğitim görmüş siyahların küçük bir yüzdesi, başarı merdiveninin basamaklarından çıkmaya başladı. Vasıfsız ve yeterli eğitime sahip olmayan siyah işçilerse, tıpkı sindirilemeyen karpuz çekirdekleri gibi sistemden dışarıya tükürülmüştü.

Hayatlarının minimalize olduğunu ve kişi olarak kendilerinin de önemsizleştiğini gördüler. Yirminci yüzyıl hacılarından oluşan bu ilk grubun birçok üyesi, Güney çevresindeki dürüstlüğü özlemiş olmalılar; çünkü orada ölmelerini isteyen nefret dolu kimselerin hedefi olsalar da, en azından hayatta oldukları için mutlulardı. Kalabalıklarda açık fikirli kabul edişlerini gösteren gülümsemeleri ve baş başa kaldıklarındaki mutlak reddedişleriyle Kuzeyli beyazlar göçmenleri usandırıyor ve öfkelendiriyordu.

Ama büyük şehir barakalarında yaşayarak, harap apartmanlara tıkışmaya, kötülük ve suç dolu sokaklara akmaya devam ettiler. Her yaz güneydeki babaannelerini, üçüncü göbekten kuzenlerini, dördüncü göbekten kuzenlerini veya geniş ailelerini ziyaret etmeleri için gönderdikleri çocuklar yetiştirdiler. Bu çocuklar, hayatlarının büyük bir bölümünde Kuzey şehirlerinde kalarak, Güney'de geçirdikleri yazlar, kızarmış balıklar, cumartesi barbeküleri ve Güneyli yetiştirme terbiyesinin nezaketine dair anılarını unutup gittiler. Bunlar yeniden Güney'de yaşamak için dönen insanlar. Bu insanlar genellikle Güneyli akrabalarının öldüğünü ya da onların da Detroit veya Cleveland, Ohio gibi bir yere taşındıklarını görüyorlar. Yine de yaşamak için Atlanta'ya - "Hey millet, Hatlanta'yı seviyor musunuz?" ve New Orleans'a gelerek, tarihî şehre gerçek adı olan "N'awlins" demeyi çabucak öğreniyorlar.

Büyük ebeveynlerinin topraklarında kendilerine bir yer bulmak veya yaratmak için Güney'e dönüyorlar. Atalarının yıllarca önce terk ettikleri ağaçların gölgelerinde dostlar ediniyorlar.

Genelde mutlu görünüyorlar, bu duygunun nedenini açıklayamasalar da. Sanırım bunun nedeni sadece kendilerini önemli hissetmeleri. Güney'deki konular cömert ve lezzet veren bir sevgiden zalim ve acı veren bir nefrete kadar değişebilir, ancak kimse, Güney'in önemsiz veya sıradan olduğunu iddia edemez. Arkansas, Stamps'te bile siyahlar, "Ben içeri girdiğimde, onlar beni sevebilir ya da sevmeyebilir, ama herkes benim orada olduğumu bilir" diyen bir edayla yürürler.

23

Ayakta Kalmak

Düş kırıklığımın estirdiği rüzgâr
düşler evimi yerle bir ettiğinde
ve öfke, bir ahtapot gibi, kollarıyla doladığında ruhumun etrafını
şöyle bir dururum. Her ne yapıyorsam bırakır
ve beni iyileştirebilecek bir şey
bulmaya çalışırım.
çok istediği oyuncağa bakan
bir çocuğun yüzünü
her çocuğun yüzünü
bulurum anılarımda
yüzünde tatlı bir şaşkınlık
bir çocuğun yüzü
gözlerinde umut dolu beklentilerle.

Fark ettiğim diğer şey baktığım yüzün
gençliği ve masumiyeti olur,
hüzün ve ümitsizlikten uzaklaşır, umutla dolu
keyifli bir havaya bürünürüm.

Gerçek aşkı her arayışım
beni cehennemin kapısına götürür
orada bekler beni Şeytan kollarını açmış,
kadın arkadaşların gülüşlerini duyarım
yolunu arayan esintinin getirdiği sesleri
rüzgâr çanı gibi çınlar
mutlu erkeklerin gürültülü kahkahalarını hatırlarım
bacaklarım, tereddütsüz ve bilerek
geçerek tehditkâr ve açık kapılardan
kalp kırıklığının şerrinden uzak bir yerlere giderim.

Ben binalar yaparım
Bazen sağlam, ama daha çok
üzerine bina dikeceğim zemini
araştırmadan yapmışımdır binalarımı
güzel bir ev yaptım
ve içinde bir yıl yaşadım
Sonra gelgitlerle kaymaya başladı
çünkü temelini
kaygan kuma atmıştım

Bir başka zaman,
bir köşk yaptım pencereleri
ayna gibi parlayan
ve duvarlarına zengin goblenler asılı olan
ama yeryüzü sallanınca

hafif bir sallantıyla ve duvarlar çöküverince,
yerler açıldı ve köşküm parçalandı ayaklarımın altında

Bu duygusal sallantı ve binanın dayanıksızlığı
ölmekte olan bir aşkı yansıtıyor sanki.

Dostlardaki samimi muhabbet ve
ailenin çocuklara duyduğu sevgi,
incinen hisleri ve yaralı ruhu onaracaktır kesinlikle,
ama aşkın romantizmiyle işim bitti artık.

Ta ki...

24

Yaşlı Âşıklara Selamlar

Altmış beş yaşında bir bayan arkadaşım, elli iki yaşında bir adamla evlendi. Düğünde durumu onaylamadıklarını gösteren asık suratlar pek çoktu. Bu adam neden onunla evlenmek istemişti ki? Kendisinden üç-dört yaş genç daha uygun bayanlar yok muydu? Ve bu kadın neden bu adamla evlenmişti? On yıl içinde osteoporoz belini bükecek ve artirit parmaklarının şeklini bozacak. Kendine gençken bir eş bulamadıysa, vazgeçmeli, kabullenmeli ve yaşlılığına ve yalnızlığına teslim olmalıydı.

Ben ne düşünüyordum? Şöyle dedim, "Ben âşıkları takdir ediyorum, onlar beni yüreklendiriyor; cesaretleriyle cesaretleniyor ve tutkularından ilham alıyorum."

Size aşktan bahsetmeye geldim
vadilerinden ve tepelerinden
yarattığı sarsıntı, titreme ve heyecanlardan
size aşkı sevdiğimi
ve aşkı sevmeyi sevdiğimi söylemeye geldim
ve kesinlikle, âşık olmaya cesaret eden
bütün cesur ve güçlü kalpleri
sevdiğimi söylemeye.

Bugün bu âşıklar
ürkekliğin iplerini koparıp
tüm dünyaya şunu söylediler,
"Bakın bize, ailemiz ve dostlarımız
vücutlarımıza izlerini bırakan yılların hiçbirini
ve ruhlarımızı karartan bozulmuş eski yeminleri
inkâr etmiyoruz.
Bu vaat daha genç kalplere bırakılsın
diyor olabilirsiniz
Ama aşk bize evliliğin kutsal topraklarına
cesurca girme cesaretini verdi,
kendilerini cesurca göstermeleri için
izin verdiğimiz kırışıklıklar
ve yılların ağırlığını taşıyan
kemiklerimizle birlikte.
Yine de yalnızlığımızla yüzleşme
ve iyi bir evlilikteki paylaşımı kucaklama
cesaretini gösteriyoruz.
Cesaret ve umut ediyoruz."

Onlar aşkla kutsanmışlar ve onların aşkından bir parça ışığın yansıdığı her birimiz zenginleşiyor.

Size teşekkür ediyorum, Âşıklar.

25

Mezuniyet Konuşması

İş başlıyor şimdi
Eğlence başlıyor
Şimdi yıllarca süren
Sıkıcı dersler ve
Heyecanlı öğrenme
açığa kavuşuyor.

Karman çorman sözcükler
Büyüklü küçüklü fikir güruhu
Düzene girmeye başlıyor şimdi
Büyük gelecek planlarının
Küçük bir kısmını
Bu sabah görmen mümkün artık.

Saatler süren başvurular
Ailenin umutları,
Öğretmenlerinin emekleri
Birlikte getirdi bu anı
Ve teslim etti sana.

Bugün, sabahın prensleri
Ve prenseslerisiniz hepiniz.
Yaz mevsiminin Leydi ve Lordları
Tüm erdemlerin en üstününü
Gösterdiniz bugün
Üzerinizde hak ettiğiniz cüppelerle
Otururken yerinizde,
Görüyorum içinizdeki cesareti.
Hepiniz parlak, zeki olsanız da
Bu ana erişemezdiniz
Cesaretiniz olmasaydı.
Kiminiz,

Size sıkça söyledikleri gibi,
İmtiyazlı olabilir, yani
Zengin ya da imkânsızlıklarla mücadele içinde doğmuş olabilirsiniz.
Ne olursa olsun, yaratmak için bu anı
Hepiniz üstün bir cesaret
Sergilemiş olmalısınız.

Tüm sıfatlarınız içinde,
Gençlik, güzellik, zekâ, nezaket, merhamet,
Cesaret sizin
En büyük başarınızdır.

Çünkü siz, onsuz başka hiçbir niteliğinizi
Sergileyemezdiniz sadakatle.

Şimdi bu en muhteşem erdemi
İçinizde taşıdığınızı
Gösterdiniz hepimize.

Kendinize şunu sormalısınız,

Bununla ne yapacağım şimdi?
Emin olun ki bu soru,
Herkesin zihninde
Büyükleriniz, aileniz ve
Adınızı bile bilmeyen yabancılar
Öğrenci arkadaşlarınız
Gelecek yıl veya sonraki yıllarda
Cüppe ve kepleriyle
Şimdi sizin oturduğunuz yerde
Oturuyor olacaklar.
Ve aynı soruyu soracaklar
Ne yapacağım?
Tam da bu duruma uygun
Afrikalı bir deyiş vardır.
"Hırsızın sorunu,
Reisin Borazanını çalmak değil
Onunla nerede oynayacağıdır."

Bu ülkeyi, ülkemizi
Bugün olduğundan daha iyi bir yere getirmek için
Çalışmaya hazır mısınız?

Çünkü yapılması gereken bu.
Bu kadar çalışmanızın,
Harcadığınız enerji ve zamanın nedeni bu.

Ailenizin tüm serveti
Ya da devletin parası
Ülkenizi ve dünyanızı değiştirmeniz için
Harcandı yıllar boyu.

Püsküllü keplerinizin ötesine baktığınızda
Adaletsizliği göreceksiniz.
Parmaklarınızın ucunda görecekleriniz,
Acımasızlık, akıl dışı nefret, keder
Ve korkutucu yalnızlık olacak.
İşte sizin işiniz.

Fark yaratın
Kazandığınız dereceyi
Dünyanızdaki erdemi
Yüceltmek için kullanın.

Sizin insanınız, tüm insanlar,
Bunu sizin yapacağınızı
Ümit ediyorlar.

Liste uzun,
İhtiyaç çok.
Ama cesur olun.
Çünkü cesaretinizi zaten
Gösterdiğinizi biliyorsunuz.

Ve şunu unutmayın
İyi niyetli bir insan,

çoğunluğu oluşturabilir.
Hayat bize verilen en değerli armağan olduğuna
Ve onu yaşamak için tek bir şansımız olduğuna göre,
İşe yaramaz ve tembellikle geçirip bu ömrü
Pişman olmamalıyız.

Zamanla göreceksiniz ki
Azimli araştırmalarla geçen günler
Ve yoğun çalışmalarla geçen geceler
Kısa zaman sonra unutulacak.

Uykusuz geceler ve endişeli günlerle geçen yılların
Yuvarlanıp "Eski, güzel günler" haline geldiğini
Gördüğünüzde şaşıracaksınız.
Davetiyeniz bile olsa bir daha ziyaret edemeyeceksiniz o günleri
Çünkü varlığınızla yüzleşmeniz gerekecek.
Artık hazırsınız
Dışarı çıkıp dünyayı değiştirmeye.

Mezuniyetinize hoş geldiniz.
Tebrikler

26

Şiir

Kollarımı açıyorum iki yana,
Güneşe doğru,
Dans et! Dön! Dön!
Kısacık gün bitene kadar.
Solgun akşamda dinleniyor...
İnce, uzun bir ağaç...
Gece iniyor yavaşça
Tıpkı benim gibi siyah.

(Alfred A. Knopf & Vintage Press tarafından *The Collected Poems of Langston Hughes* adıyla yayımlanmıştır)

Eğer Afrikalı ve Afro-Amerikalı şairlerin ele aldığı ortak bir konu varsa o da kesinlikle "Herkes olmak istemez mi... Siyah Benim Gibi?" temasıdır. Siyah şairler pembe avuç içlerini siyahlığın derinlerine batırıp atalarının özüyle kendilerini boyayarak renklerinin keyfini çıkarıyorlar.

Avrupalı okuyucuyu serseme çevirmesi gereken eserlerde bir gurur gösterisi vardır. Aşağılamada coşkunluğa yer verme-

mek mümkün olabilir mi? Acımasızlığa biraz heyecan katmamak mümkün olabilir mi? Toplum reddettikleri içinde saygı duyacak ne bulabilir?

Afrikalılardan bahseden Aimé Césaire şöyle yazmıştır:

Ne barutu ne de pusulayı icat edenler
Enerji veya elektriği nasıl elde edeceğini
bilmeyenler
Gökyüzünü ya da denizi hiçbir zaman keşfetmeyenler
Ama yine de onlarsız dünyanın dünya olmadığı
insanlar...
Benim zenciliğim bir taş değil,
sağırlığı
günün feryat figanıyla çarpışan.
Benim zenciliğim bir durgun su damlası değil,
yeryüzünün halatından damlayan.
Benim zenciliğim ne bir kule, ne bir katedral...
Tüm sabrıyla işler donuk bir hüznün içine.
(Bloodaxe Books tarafından *Return to My Native Land* adıyla yayımlanmıştır)

Césaire, Amerikalı siyah şair Melvin B. Tolson'ın aşağıdakileri yazdığı zaman ona ilham veren ruhla yazıyordu:

Bu Topraklardaki hiç kimse
Bugün biz siyahlara şunu söyleyemez:
Fakirleri bir gecede zengin olanların masallarıyla
kandırıyor,
İşçilere boş yemek tabakları sunuyorsunuz.

Bu Topraklardaki hiç kimse
Bugün biz siyahlara şunu söyleyemez:
Alevler içindeki tankları
Gönderiyorsunuz bir sinek sürüsü gibi
Ve dinamitlerin patladığı gökyüzünden
Bir cehennem çıkarıyorsunuz.
Makinelilerle saldırılan şehirleri çürümüş ölü bedenlerle dolduruyorsunuz-
Çocukların ekmek için ağladığı Kimseye Ait Olmayan Bu Topraklarda.
(Citadel Press tarafından *The Negro Caravan* adıyla yayımlanmıştır)

Mari Evans "Ben Siyah Bir Kadınım" şiirinde genel olarak Afro-Amerikalılara ve özel olarak da kadınlara sesleniyor:

Ben
siyah bir kadınım
selvi boylu
güçlü
tüm tanımların ötesinde
mekâna
ve zamana
ve koşullara
karşı koyan
saldırılan
dayanıklı
yıkılmaz
Bana bak ve yenile
kendini
(William Morrow & Co tarafından *I am a Black Woman* adıyla yayımlanmıştır)

Siyah şairlerin baskıyı anlatmaları aslında, ilk olarak Harlem Rönesans yazarlarından ilham almıştır. Amerikalı siyah yazarlar, kendi siyahlıklarını, renklerini tıpkı bir bayrak gibi beyaz edebiyat dünyasına taşıdılar. Langston Hughes'un "Nehirler Tanıdım Ben" başlıklı şiiri siyah Amerikalıların renkleriyle gurur duymaları için bir slogan haline geldiğinde, bu yaklaşımın yansımaları o zamanın Fransız ve İngiliz sömürgelerindeki Afrikalılara ulaştı.

Sterling A. Brown'un "Güçlü Adamlar" başlıklı şiiri, Afrikalı şairler üzerinde olumlu bir etki yaratmış olmalı:

Sizi Yurdunuzdan Çekip Çıkardılar
Sizi zincirlere vurdular
Sizi sattılar
Kırbaçladılar
Damgaladılar
Kadınlarınızı çalıştırdılar
Gayrimeşru çocuklarla artırdılar sayınızı.

'Keep a inching along like a po inch worm' diye
söylüyordunuz şarkınızı
'Walk together children... don't you get weary' diye
söylüyordunuz şarkınızı

Güçlü adamlar gelmeyi sürdürdü
Güçlü adamlar daha da güçlendi.

(Citadel Press tarafından *The Negro Caravan* adıyla yayımlanmıştır)

Bu şiir ve Claude McKay'in "Beyaz Evler" ve Countee Cullen'in "Miras" adlı şiirleri, sömürülen Afrikalı şairlere ışık oldu. Karayip ve Afrika kıtasındaki Afrikalıların siyah Amerikalı

meslektaşlarıyla birçok ortak noktası vardı. Sömürge dilinde, sömürgeciliğe karşı çıkan şiirler yazmak gibi zorlu bir görev üstlenmişlerdi. Yani, düşmanın gücünü azaltmak için düşmanın silahlarını kullanmak zorundaydılar. Daha da ileriye gitmeye çalıştılar; kullandıkları sözcükler ve tutkularıyla, düşmanı kendi yanlarına çekmeyi ümit ettiler.

Bu ümit hâlâ sürüyor. Langston Hughes'un "Ben de" adlı şiirinde bunu duymak mümkün.

Ben de Amerika'yı överim.

Ben en esmer kardeşiniz.
Misafirler geldiği zaman
Mutfağa dehliyorlar yemekte beni.
Ama ben buna gülüyorum.
Karnımı doyurunca güzelce
Büyüyüp kuvvetleniyorum.

Yarın
Masanın başına geçip oturacağım
Misafirler geldiği zaman
Kimse cesaret edip de
"Hadi sen mutfakta ye"
Diyemeyecek

Bir hoş görüverecekler yanlarında beni
Utanacaklar da...

Ben de Amerika'yım.

(Alfred A. Knopf & Vintage Press tarafından *The Collected Poem of Langston Hughes* adıyla yayımlanmış, Melih Cevdet Anday tarafından çevrilmiştir)

27

Mt. Zion

Bir zamanlar San Francisco'da sofistike ve aktif bir agnostik olmuştum. Tanrı'ya inanmaktan vazgeçmiş değildim; sadece Tanrı benim bulunduğum çevreye pek uğramıyor gibiydi. Sonra bir gün, bir şan öğretmeni beni Hristiyanlığın Birleşik Okulu tarafından basılan *Lessons in Truth* (Hakikat Dersler) ile tanıştırdı.

Şan öğretmeni Frederick Wilkerson'ın öğrencileri arasında opera şarkıcıları, gece kulübü şarkıcıları, plak yapan sanatçılar ve kabare sanatçıları bulunuyordu. Ayda bir defa toplanıp *Lessons in Truth* kitabını okumaya davet ediyordu bizi.

Bir okumada, hepsi de beyaz olan diğer öğrenciler, öğretmen ve ben daire şeklinde oturuyorduk. Bay Wilkerson benden bir bölümü okumamı istedi; bölümün sonu "Tanrı beni seviyor" cümlesi ile bitiyordu. Bölümü okuyup kitabı kapattım. Öğretmen tekrar okumamı söyledi. Kitabı açtım ve biraz da alaylı bir ses tonuyla okudum: "Tanrı beni seviyor." Bay Wilkerson, "Tekrar," dedi. Profesyonel, tecrübeli, hepsi beyaz insanlar bana güleceklerı bir ortam mı yaratıyorlardı yoksa? Yaklaşık yedinci tekrardan sonra sinirlerim gerildi ve bu cümlede bir doğruluk payı da olabileceğini düşünmeye başladım. Tanrı'nın beni, Maya Angelou'yu gerçekten seviyor olma ihtimali vardı. Bu düşüncenin ağırlığı ve

büyüklüğüyle birden ağlamaya başladım. Eğer Tanrı beni seviyorsa, muhteşem şeyler yapabileceğimi biliyordum, birçok şey deneyebilir, öğrenebilir, başarabilirdim. Bir kişi, Tanrı ile birlikte çoğunluğu oluşturuyorsa karşısında ne durabilirdi ki?

Bu bilgi bugün bana mütevazılık veriyor, içimi eritiyor, kulaklarımı tıkıyor ve dişlerimin oldukları yerde gevşemesine neden oluyor. Aynı zamanda beni özgürleştiriyor. Yüksek dağlardan sakin vadilere doğru kanat çırpan büyük bir kuş oluyorum. Gümüşi denizlerdeki su dalgası oluyorum. Büyümek umuduyla titreyen bir bahar yaprağı oluyorum.

Şu anda Kuzey Karolina, Winston-Salem'deki Mt. Zion Baptist Kilisesi'nin bir üyesiyim. Washington D.C.'deki Metropolitan Baptist Kilisesi'nin uzaktan üyesiyim ve Kaliforniya, San Francisco'daki Glide Memorial Metodist Kilisesi'ne de ayrıca üyeyim.

Tüm bu kurumlarda mevcut bulunmaya ve yaptıklarımın ve yapmadıklarımın sorumluluğunu üstlenmeye çalışıyorum. Çünkü sonuçta bir gün Tanrı'nın varlığında mevcut bulunmam ve sorumluluğumu üstlenmem gerektiğini biliyorum. Hazırlıksız yakalanmak istemiyorum.

28

İnancını Koru

Yetmişli yaşlarıma girdiğim halde pek çok şey beni şaşırtmaya devam ediyor. İnsanlar yanıma gelip daha ben sormadan Hristiyan olduklarını söyledikleri zaman irkiliyor ya da en azından şaşırıyorum. İlk yanıtım "Şimdiden mi?" sorusu oluyor.

Bana göre bir Hristiyan olmak ömür boyu süren bir süreçtir. Bunun bir Budist, Müslüman, Yahudi, Jainist veya Taoist olmak isteyen biri için de doğru olduğunu düşünüyorum. Dinî inançlarını yaşamak isteyenler, dört dörtlük bir hayata ulaşılamayacağını ve sonsuza kadar sürdürülemeyeceğini bilir. Asıl coşku, arayışın kendisindedir.

Herkesin büyük güçlükler yaşadığı Büyük Buhran, Güney eyaletlerinde yaşayan ve yetişkin, kötürüm oğluna bakıp iki küçük torununu büyütmeye çalışan dul bir siyah kadın için özellikle zordu.

"Anne" diye seslendiğimiz büyükanneme dair ilk anılarımdan biri, derin, yumuşak ses tonuyla, binlerce metre yukarda, altında görünür hiçbir şey olmayan havada asılı durabilen uzun boylu, tarçın renkli bir kadın görüntüsüydü.

Ne zaman bir zorlukla karşılaşsa, Anne ellerini arkasında birbirine kenetler, sanki gökyüzünde olmak istermişçesine yu-

karı bakar ve bir seksenlik boyuyla dikilirdi. Özelde ailesine, genelde dünyaya hitap ederek şöyle derdi: "İhtiyacımız olan şeyleri nasıl bulacağımızı bilmiyorum, ama Tanrı'nın emriyle dışarı çıkacağım. Ben bir Hristiyan olmaya çalışıyorum ve Tanrı'nın emriyle dışarı çıkacağım." Bir an sonra ayaklarında aylar ve başında yıldızlar, omuzlarının etrafında kuyruklu yıldızlarla boşluğa doğru ilerlerken görüyordum. Doğal olarak, bir seksenden uzun olduğu ve Tanrı'nın emriyle dikildiği için, masallardaki bir devi andırıyordu. Anneyi güçlü görmem benim için zor değildi, çünkü Tanrı'nın emrini almıştı.

Yıllar sonra büyükannemi düşünürken, The Mississippi Mass korosu tarafından coşkuyla seslendirilen bir kilise şarkısı yazdım.

"Omzuna yaslanmamı söyledin
Ben de yaslanıyorum
Sevgine güvenmemi söyledin
Ben de güveniyorum
Adını anmamı söyledin
Ben de anıyorum
Senin emrinle dışarı çıkıyorum."

Tanrı'nın varlığını ne zaman sorgulamaya başlasam, gökyüzüne baktım; orada, güneşle ayın arasında bir yerlerde, büyükannem, inleme ile ninni arasında bir şarkıyı söylüyor mutlaka ve ben, inancın görülmeyen şeylerin kanıtı olduğunu biliyorum.

Yapmam gereken tek şey bir Hıristiyan olmaya çalışmaya devam etmek.

KIZIMA MEKTUPLAR

MAYA ANGELOU

Ben bir çocuk doğurdum, bir oğlan ama binlerce kızım var. İçinizde Siyah, Beyaz, Yahudi, Müslüman, Asyalı, İspanyol, Kızılderili ve Aleutlar var. Kiminiz şişman, kiminiz zayıf ve güzel ya da çirkin, eşcinsel ya da değil, eğitimli ya da okumamışsınız ve ben hepinize sesleniyorum.

Maya Angelou

Zamanımızın en sevilen yazarlarından biri olan Maya Angelou'dan ruhunuza işleyecek ve sizi aydınlatacak olağanüstü bir çalışma.

Maya Angelou'nun kızı yoktu, ama gittiği her yerde binlerce kız gördü. Onlara bu hayatın ne kadar anlamlı olduğunu ve iyi yaşamının yolarını göstermek için Kızıma Mektuplar'ı kalem aldı. Başından geçen acı tatlı olayları, nerede ve hangi ortamlarda nasıl yetiştiğini, ilk aşk tecrübesini, dünyaya bakış açısını şiirsel bir dille ifade ediyor.

Bir yandan çok sevdiği dostlarını zamanla kaybederken neler hissettiğini şiirlerle dile getiren Angelou, öte yandan niçin dindar biri olduğunu ve dinin hayatındaki önemini lezzetli bir üslupla anlatıyor.

Maya Angelou'nun diğer eserleri gibi, Kızıma Mektuplar da hem eğlendiriyor hem de öğretiyor. Sürekli okumak isteyeceğiniz, herkese anlatacağınız ve içten yazılmış bu muazzam çalışma hayatınızı değiştirecek.

9 789759 962074
₺11,00

/profilkitap
/profilkitap